

februari 2016

SamenKerk ¹

Uitgave van het Bisdom Haarlem - Amsterdam

De jeugd is luid,
lacht echt en is aanwezig

pagina 14

Licht aan, deur open

pagina 24

Jaar van de
Barmhartigheid

6

10

15

18

24

28

In dit nummer

Woord van de bisschop – De onbekende Einstein	4
Interview – De stem van de bisschop	6
Kroniek	9
Jaar van de Barmhartigheid – ‘Iedere keer weer lekker’	10
Kerkengek – Een nieuw begin in Amsterdam Noord	12
Jaar van het Godgewijde leven – ‘De jeugd is luid, licht echt en is aanwezig’	14
Jaar van de Barmhartigheid – Heilige deuren	17
Op stap – Van drie tulpen tot een Westfries mirakel	18
Inspiratie	20
Nieuw huis voor Schuilkerk	22
Vastentijd – Licht aan, deur open	24
Puzzel	26
Parels uit de Schattengrot – Van Nietzsche en een kluizenaar	27
Kunst – Van Gogh wilde Jezus zijn	28
Van Onderop	30
Jaar van de Barmhartigheid – Geboekt	32
Kort nieuws	34
Geboekt	37
Personalia	38
WJD Krakau	40

Colofon

SamenKerk is het informatieblad binnen het Bisdom Haarlem - Amsterdam en verschijnt tienmaal per jaar nummer 1 jaargang nr. 41

Redactie

Jim Schilder (hoofdredacteur)
Christel Kerssens-Van der Pijl (eindredacteur)
Eric Fennis, Maurice Lagemaat, Eric van Teijlingen,
Petra Vermeer

Medewerkers

Anneke van Assema, Michel Bakker, Peter van Dael,
Matthijs Jansen, Br. Berry Klaassens, Hein Jan van Ogtrop,
Marcel Poorthuis, Dora Rovers

Redactieadres:

SamenKerk
Postbus 1053, 2001 BB Haarlem
Telefoon: (023) 511 26 60, Faxnummer: (023) 511 26 59
IBAN: NL86 ABNA 0230 8523 19
E-mail: samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl
Internet: www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl

De volgende uitgave verschijnt op 24 maart 2016.

Abonnementsprijs:

€ 30,00 per jaar; buitenland: € 36,00 per jaar
Abonnementenadministratie: (023) 511 26 40

Advertenties:

Borgerpark Media
Postbus 8027
6060 AA Posterholt
Telefoon: (0475) 711 362
E-mail: info@borgerparkmedia.nl
www.borgerparkmedia.nl

Vormgeving/technische realisatie:

Novente vormgevers, Lunteren

Niets uit deze uitgave mag zonder toestemming worden overgenomen. Van sommige teksten en illustraties is de herkomst niet te achterhalen. Verantwoordelijken kunnen reageren via bovenstaand adres.

Van de redactie

Sinds 1998 is Wim Peeters hoofdredacteur geweest van dit blad. Binnenkort bereikt hij de pensioengerechtigde leeftijd en daarom neemt hij afscheid - op pagina 6 komt hij zelf aan het woord. Voor de bisschop was het vertrek van Wim aanleiding op zoek te gaan naar een opvolger, en die vond hij in Amsterdam. Onlangs vroeg hij mij hoofdredacteur te worden van *SamenKerk*. Dat verzoek kwam niet helemaal als een verrassing: een kleine dertig jaar ben ik werkzaam geweest in de journalistiek, het laatst als chef redactie bij het opinieblad *HP/De Tijd*.

Ooit was ik een protestantse jongen, maar als tiener verliet ik de kerk. In 2006 ben ik echter opgenomen in de Rooms-Katholieke Kerk, en dat is een beetje uit de hand gelopen: nu werk ik als priester in de Nicolaasbasiliek in Amsterdam. En dat hoop ik nog lang te blijven doen, naast het werk voor *SamenKerk*.

Gaat er nu meteen van alles veranderen in het blad? Geenszins. *SamenKerk* wordt goed gelezen, de inhoud wordt op prijs gesteld. Wel gaan we de verschijningsfrequentie veranderen van tien naar zeven nummers per jaar: de Veertigdagentijd, Pasen, Pinksteren, Zomer, Herfst, Advent en Kerst. Minder nummers, maar per nummer wel meer pagina's: van 32 naar 40. En we gaan dit jaar ook kijken naar de vormgeving. Voorts is er afgelopen september al een kleine wijziging doorgevoerd: jubilea worden niet meer eens per jaar (in februari) vermeld, maar in elk nummer bij de Personalia.

Wij wensen u veel leesgenoegen met dit nummer van *SamenKerk* en een goede voorbereiding op Pasen. <

Jim Schilder

Terugkeren tot de Bron

Albert Einstein is wereldberoemd om zijn relativiteitstheorie. Maar in zijn brieven schreef hij over een 'machtige onzichtbare kracht' die hij zelf veel belangrijker vond.

De onbekende Einstein

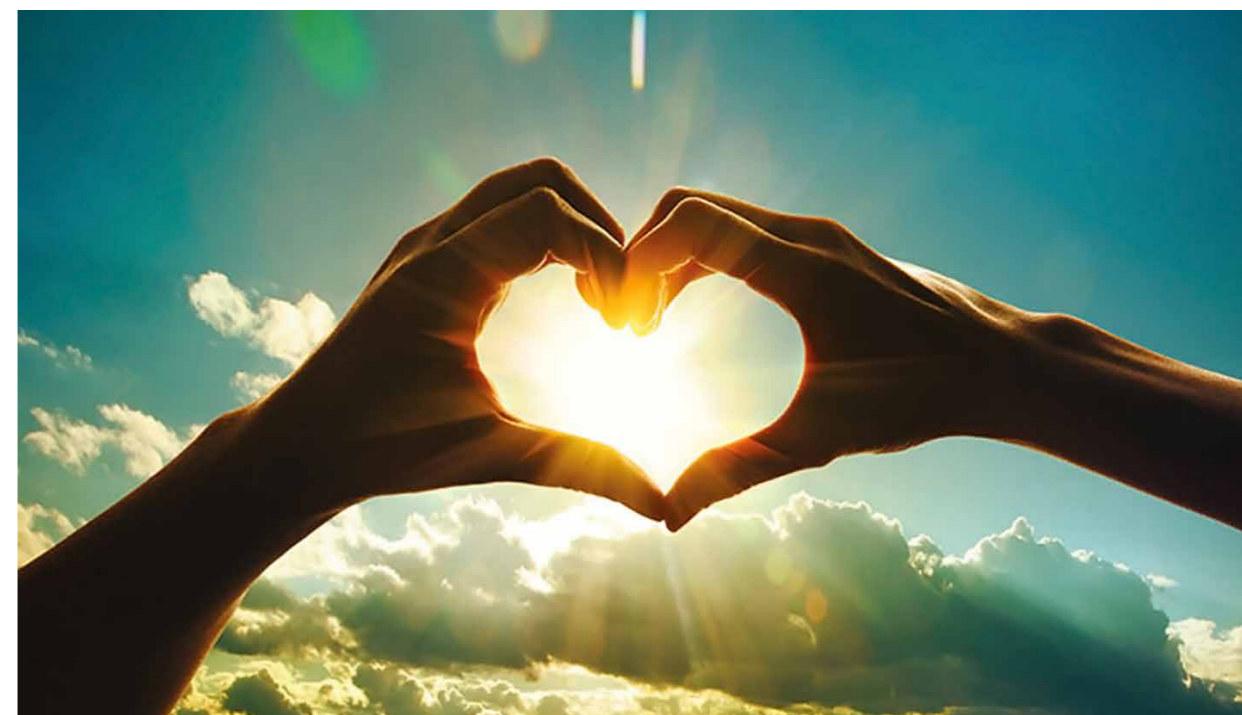
Op de nieuwjaarsreceptie kreeg ik van een van de gasten een tekst van Albert Einstein. Het was de inhoud van één van de 1400 brieven die zijn dochter Lieserl in de jaren tachtig, ruim 25 jaar na zijn dood, aan de Hebreeuwse Universiteit had gedoneerd. Zij vervulde daarmee de wens van haar vader die haar had gevraagd "de brieven zo lang te bewaren als nodig zou zijn, jaren, decennia, totdat de maatschappij voldoende ontwikkeld is om te accepteren, wat ik hierin uitleg... Toen ik de relativiteitstheorie voorstelde, waren er maar weinigen die mij begrepen. Wat ik nu onthul om over te brengen aan de mensheid, zal ook botsen met misverstanden en vooroordelen in de wereld".

Het verklaringsprincipe van alles

Hij schrijft in de brief over een geheim dat aan het hele universum ten grondslag ligt, en dat veel belangrijker is dan zijn relativiteitstheorie. "Er is een extreem machtige kracht waarvoor de wetenschap tot nu toe geen formele verklaring heeft. Het is een kracht die alle andere omvat en beheerst, en zelfs ten grondslag ligt aan elk verschijnsel in het universum, en toch door ons nog niet is herkend. Deze universele kracht is Liefde. Toen wetenschappers zochten naar een alomvattende theorie van het universum, vergaten ze de meest machtige onzichtbare kracht." Einstein bedoelde dit niet als een vrome gedachte of een morele waarheid, maar als werkelijke 'energie' die het hele universum draagt, als het ultieme wetenschappelijk verklaringsprincipe van alles. Hij was zich er terdege van bewust dat de rationalistische materialistische geest van zijn tijd niet open was om dit geheim te vatten, maar hoopte dat toekomstige ervaringen van de mensheid en de vooruitgang van de wetenschap hier wellicht verandering in zouden brengen. Inmiddels zijn we zestig jaar verder. Nog steeds viert een naïef materialistisch denken hoogtij, maar het lijkt op z'n grenzen te stuiten.

Geest en materie

Hoe dieper de wetenschap doordringt in het wezen van de materie, hoe raadselachtiger alles wordt. Uiteindelijk is alles opgebouwd uit atomen, die weer bestaan uit protonen, elektronen en neutronen, die op hun beurt weer zijn terug te brengen tot zogenaamde kleinste deeltjes, ook wel 'Higgs deeltjes' of 'God partikels' genoemd. En daarmee zijn we op wonderbaarlijk terrein. Deze 'deeltjes' of trillingen lijken hun eigen leven te leiden en te reageren op het denken. Hoe dieper we doordringen in de materie, hoe dichter we komen bij de geest. "Alles is geest", zei Boeddha al, en ook Jezus zelf sprak vaak over de geest die zoveel sterker is dan de materie en het biologisch leven, en in vele tekenen liet Hij het ook zien. In de materie drukt de geest zich uit, en de hoogste manifestatie van geest is de liefde. Voor Einstein is dit de grote universele kracht,

die alles verklaart en betekenis geeft. "Dit is de variabele die we al te lang hebben genegeerd, misschien omdat we bang waren dat dit de enige energie is in het universum, die de mens niet heeft geleerd te beheersen." En dan vat hij alles samen: "Liefde is God, en God is Liefde." Ik schreef het al eerder. Liefde is geen energie die je in een potje kunt stoppen. Het is een beweging tussen twee harten. Liefde veronderstelt een persoon die liefheeft. De liefde is eeuwig, en heeft geen begin en einde. Zonder het besef van een liefhebbende God die er was vóór de oerknal en zich daarin manifesteert, en door zijn Geest alle beweging en ontwikkeling in het universum draagt, is alle verdere verklaring onzin.

De toekomst van schoonheid

Aan dit besef hangt de toekomst van de mensheid. "Als we als species willen overleven; als we zin willen vinden in het leven; als we de aarde willen redden en elk wezen dat daar woont," schrijft Einstein, "dan is liefde het enige en ultieme antwoord." Want waar geen liefde is, daar ontkiemt haat. Meer dan ooit is dit een oproep voor onze tijd. We voelen dat het kil wordt in onze wereld, dat agressie, haat en geweld ongekende vormen aannemen. Politici zoeken naarstig naar oplossingen, maar vergeten - in de woorden van Einstein - de belangrijkste "variabele", de "machtigste onzichtbare kracht", de liefde. Ook

politiek, economie en de betrekkingen tussen mensen en volkeren kunnen uiteindelijk niet zonder liefde. We lijken soms op mensen die rond een elektrische kachel zitten die langzaam afkoelt. We doen alles om de warmte vast te houden, maar vergeten dat we als samenleving de stekker uit het stopcontact hebben gehaald. De bron van alle licht, leven en liefde is God. Er is geen andere. Het is tijd ons weer aan te sluiten op de Bron, als we door onverschilligheid of om een andere reden de band met Hem hebben verbroken. Hij wacht op ons met immense tederheid. Er is door het offer van Christus altijd een weg terug, maar we moeten wel zelf bereid zijn die weg te gaan. Vergeving vragen voor alles wat niet goed was, en onze wegen richten naar de liefde tot God en de naaste. De Kerk heeft daarvoor een prachtig sacrament. Dan kan Gods kracht en liefde weer in ons leven stromen. Je moet eerst liefde ontvangen, om het te kunnen geven. Het was de inspiratie van paus Franciscus om in dit jaar van de barmhartigheid de deuren van de genade wijd open te zetten. De toekomst is onzeker, en de tijd is kort. Moge dit jaar van barmhartigheid en de komende veertig-dagentijd ons bemoedigen een nieuw begin te maken: Liefde, vergeving en vrede van God ontvangen, en dan uitdelen aan de wereld om ons heen. <

+ Bisschop Jozef Marianus Punt

De stem van de bisschop

Perschef Wim Peeters neemt na achttien jaar afscheid

Op een 'zomerse' maandag in januari rijd ik naar Den Bosch om collega Wim Peeters op te zoeken en hem te interviewen voor 'zijn' *SamenKerk*. Na achttien jaar neemt hij afscheid als perschef van het bisdom en als hoofdredacteur van het bisdomblad. Wim is afgelopen november 65 jaar geworden en op 12 februari zal hij in het Bisschopshuis aan de Nieuwe Gracht, middels de receptie die hij door de bisschop aangeboden krijgt, door huidige en oud-collega's worden uitgezwaaid.

1998

Wim vertelt over zijn start bij het bisdom in februari 1998, nadat hij al in 1985 besloten had voor de Kerk te willen gaan werken. Daarvoor was hij docent klassieke talen, iets waarvan de priesteropleiding later dankbaar gebruik zou maken. Wim kende de toenmalige bisschop van Haarlem, Mgr. H. Bomers goed, en deze vroeg hem zijn perschef te worden. Hij werkte toen voor het *Katholiek Nieuwsblad* en was dus goed ingewerkt in de katholieke en journalistieke wereld. "Als woordvoerder moet je goed met je baas door één deur kunnen; je bent zijn adviseur en zijn stem naar buiten." Wim had een goede verstandhouding met Bomers, en daarom was de schok ook voor hem groot toen de bisschop op 12 september van dat jaar zo plotseling overleed.

"Bij mijn aantreden als hoofdredacteur van *SamenKerk* trof ik een deskundige en professionele redactie aan. De tijdgeest was anders dan nu en de tijd van de polarisatie was nog niet voorbij." Wim wist van de gevoeligheden, ook in het Haarlemse, en daardoor werd zijn komst met een zeker wantrouwen bekeken. Hij kende *SamenKerk* al en vond het een van de meest interessante bisdombladen. "Het ging ergens over, en ondanks verschillen van mening, bleek bij alle betrokkenen de grote liefde die men voelde voor het bisdom." Dat was ook de reden dat Mgr. Bomers tevreden was over

SamenKerk en dat Wim van hem de opdracht kreeg het blad zo breed mogelijk te houden. Daaruit bleek ook hoezeer de bisschop gehecht was aan *SamenKerk* en aan de gelovigen in Noord-Holland.

Brabander

Wim Peeters heeft als Brabander de Noord-Hollanders met wie hij nu te maken had, zeer leren waarderen. Dat ook de opvolger van Mgr. Bomers een Noord-Hollander is, was plezierig, omdat Mgr. Punt dezelfde mentaliteit heeft. "Ik werd vanzelfsprekend onderdeel van het bisdom, omdat Mgr. Punt zijn directe medewerkers bij alles betreft en luistert naar hun advies."

Bijzondere momenten

Wim refereert aan de bijzondere momenten die hij in de afgelopen achttien jaar heeft meegemaakt. "Het overlijden van Mgr. Bomers was dramatisch. Het deed mij goed dat veel journalisten rond zijn uitvaart met veel waardering over hem spraken." Maar ook de feestelijke momenten, zoals de installatie van Mgr. Punt en de wijdingen van de beide hulpbisschoppen, waren voor hem indrukwekkend. De onverwacht grote media-aandacht voor het seksueel misbruik in de Kerk heeft ook hem in toenemende mate zeer aangegrepen. Uiteraard vanwege dat wat er in de Kerk was gebeurd, maar ook de soms zeer ongenueanceerde en bij tijd en wijle zelfs onjuiste berichtgeving door de media. »

Scheidend hoofdredacteur *SamenKerk* Wim Peeters en interviewer en collega Eric Fennis. De heren zijn de laatste twee die werden benoemd door Mgr. Bomers voor zijn plotseling overlijden in 1998.

In zijn functie als woordvoerder is Wim ook op bijzonder plekken in de wereld geweest. Zo was hij onder andere vanwege het bisdom bij de Wereldjongerendagen in Canada, bij bezoeken van Mgr. Punt aan Suriname, Ethiopië en Kenia, en natuurlijk meerdere keren in Rome. "Ik heb vier keer een 'ad-limina bezoek' (vijfjaarlijks bezoek van de bisschoppen aan de graven van de apostelen in Rome) mogen meemaken, waarvan twee keer voor Haarlem. Het is dan mooi om spiritueel zo met de bisschoppen verbonden te mogen zijn, en tegelijk met de collega's de media van de juiste informatie te kunnen voorzien."

Zorgen

Dit laatste ziet Wim wel als een zorg naar de toekomst: dat de Nederlandse bisschoppen geen prioriteit lijken te geven aan het opleiden van kerkelijke journalisten. "De kennis van de katholieke Kerk ontbreekt steeds meer in

de media. Het is ook een evangelische opdracht om de stem van de Kerk juist daar te laten horen."

Wim is daarom terecht trots dat in zijn begintijd bij het bisdom een goede website is ontwikkeld, die veel nieuws bevat en tot op de dag van vandaag bijzonder goed bekeken wordt. "Via de site, maar ook de andere sociale media en een fysiek blad als *SamenKerk*, bereiken we nog steeds veel mensen. En het gaat, naast kerkelijke berichten wereldwijd en in Nederland, vooral ook over de geschiedenis van Noord-Holland en de rol van de Kerk daarin. De afwisseling tussen kerkelijke beschouwingen en luchtige verhalen 'uit het veld' maakt het geheel nog steeds aantrekkelijk."

Dankbaar

Wim is dankbaar dat *SamenKerk* en de website ook tijdens zijn ernstige ziekte (in 2013 werd Wim getroffen door acute beenmergleukemie - red.) zijn doorgegaan. Hij had zich na zijn pensionering nog graag ingezet voor het bisdom. Helaas zit dat er wegens zijn gezondheid niet in. Maar Wim blijft betrokken, al is het maar omdat hij nog ontzettend veel weet van de geschiedenis van de katholieke Kerk en omdat hij de nieuwe generatie van goede adviezen kan voorzien.

"Ik ben in totaal 31 jaar werkzaam geweest voor de Kerk. Ik ben er mee vergroeid en er dankbaar voor. Ik mis de collega's en de contacten met de pers, maak kijk in dankbaarheid terug op de vele mooie en indrukwekkende momenten in de achttien jaar dat ik verbonden mocht zijn aan het bisdom."

Wij op onze beurt missen Wim, maar wensen hem en zijn dierbaren alle goeds, in dankbaarheid voor zijn vriendschap en collegialiteit. <

Eric Fennis

Wim Peeters

Wim Peeters (65) is getrouwd met Annette en heeft acht kinderen. Hij woont in Den Bosch. Hij studeerde klassieke talen en oude geschiedenis en werkte als docent klassieke talen op gymnasium Beekvliet in Sint-Michiëlgestel. Van 1985 tot begin 1998 was hij redacteur bij het *Katholiek Nieuwsblad*. Op 1 februari 1998 startte hij bij het bisdom Haarlem-Amsterdam als perschef van toenmalig Mgr. Bomers en hoofdredacteur van *SamenKerk*.

De agenda en activiteiten van onze bisschoppen vindt u terug op de website van het bisdom www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl en op www.arsacal.nl

Uit de kroniek van de bisschoppen

De bisschoppen ontvingen op 8 januari een groot aantal vertegenwoordigers van besturen, instellingen, parochies en leefgemeenschappen uit ons bisdom, alsmede gasten van het Militair Ordinariaat, voor de traditionele nieuwjaarsreceptie. Onder hen ook de Grootmeester en Grootmeesteres van H.M. de Koning.

Op 10 januari vierde Mgr. Punt zijn 70ste verjaardag. Een goed moment waarbij bekend werd gemaakt dat hij enkele taken heeft overgedragen aan Mgr. Hendriks als hulpbisschop en vicaris-generaal. Meer informatie is te vinden op de website van het bisdom.

Op 17 januari was Mgr. Hendriks hoofdcelebrant bij het feest van Santo Nino, georganiseerd door de Filipijnse Gemeenschap.

Stille Omgang 2016: een bijzondere viering met de Bisschoppen

In de nacht van 12 op 13 maart a.s. wordt de jaarlijkse Stille Omgang gehouden in Amsterdam. Deze gelegenheid is door de Nederlandse Bisschoppenconferentie aangegrepen voor een gezamenlijke viering in het kader van het Jaar van de Barmhartigheid. Kardinaal Eijk zal op 12 maart om 18.00 uur voorgaan in een bijzondere eucharistieviering in de Basiliek van de H. Nicolaas te Amsterdam, in concelebratie met de overige Nederlandse Bisschoppen. Zij zullen in een plechtige processie de Basiliek via de H. Deur betreden. Gelovigen die willen deelnemen aan deze bijzondere viering, zijn van harte welkom.

De zeven werken van barmhartigheid zijn:

- de hongerigen spijzen
- de dorstigen laven
- de naakten kleden
- de vreemdelingen herbergen
- de zieken verzorgen
- de gevangenen bezoeken
- de doden begraven

Zes van deze werken zijn gebaseerd op de woorden van Jezus in het Evangelie van Matteüs (Mt. 25,35-36). Het zevende is gebaseerd op het Bijbelboek Tobit (1,17). In de zeven edities van jaargang 2016 van *SamenKerk* besteden wij, tijdens het Heilig Jaar (van de Barmhartigheid), steeds aandacht aan een van de werken van barmhartigheid. Bij deze serie is steeds in het midden van *SamenKerk* een afbeelding afgedrukt van 'De werken van barmhartigheid' van de Meester van Alkmaar uit 1504 (thans te bezichtigen in het Rijksmuseum).

“Iedere keer weer lekker..”

De Smulpaap in Wormerveer

“Het is hier alle dagen goed. Het is een soort uit eten, maar dan onder elkaar.” Aldus Ger Bekking-Scholten over De Smulpaap. Samen met zo'n 25 andere ouderen en alleengaanden genieten ze op de woensdagavond in de pastorie van Wormerveer van het driegangenmenu. “Met liefde klaargemaakt”, zegt Ans Mak (73), samen met haar schoonzus Joke van der Laan (72) de kokkin van de avond.

In oktober 2000 is De Smulpaap van start gegaan. De toenmalige pastorale werker wilde met een aantal parochianen nadenken over een open huis op de woensdag. In samenwerking met de andere kerken werd toen De Steeg gestart. Maar was er nog niets te doen met de keuken? Zo is de eetgroep op de woensdagavond ontstaan. Ank Berkhout-van der Louw (69), jarenlang lid van het parochiebestuur en nu van de parochieraad van Wormerveer, haalt het verslag van de eerste vergaderingen erbij. Ze leest voor: “We willen eenmaal per week met een groep mensen een warme maaltijd houden. Dit omdat het samen eten een plaats van gemeenschap is, ontmoeting, kerk-zijn. Het past binnen het beleid van de parochie om meer in te spelen op de behoefte aan zorg en gemeenschap.” Vervolgens vertelt ze enthousiast hoe het al 15 jaar werkt. “De mensen melden zich voor de maaltijd aan. De meesten al een week vooruit, maar op de zondag ligt de

De smulpaap in Wormerveer

Foto's: Jos Noordeloos

Ans Mak en Joke van der Laan

'Horen, zien en zwijgen', Rie Bak, Ger Bekking en Martini Kampen

Ank Berkhout

lijst achter in de kerk. Op de woensdag komen ze om half zes binnen en om zes uur gaan we van start. We schenken een glaasje wijn of sinaasappelsap. Daarna serveren we een driegangenmenu met een kopje koffie/thee, mét bonbon, tot slot. Daar betaalt men zeven euro voor. In de zomer wordt een barbecue georganiseerd, rond Sinterklaas wordt daar aandacht aan besteed en natuurlijk is er ook een kerst- en een paasdiner.”

In de keuken

Een diner moet gekookt worden. Er zijn enkele groepjes van drie personen, die een avond voor hun rekening nemen. Naast het tafeldekken moeten er natuurlijk boodschappen worden gedaan. Maar eerst bedenken: wat gaan we eten? De koks (m/v) houden in een schrift bij wat ze gekookt hebben, om te voorkomen dat er weken achter elkaar spruitjes gegeten worden...

Uiteraard hebben de bezoekers hun favorieten. Een menu van vis hors d'oeuvre, witlof uit de oven en ijs met aardbeien en koffielikeur toe, dat gaat erin als koek. Joke en Ans koken vanavond. Ze vinden het leuk om samen gezellig te koken en dingen te maken. Meestal lukken de recepten. Een keertje waren de pasteibakjes een beetje aangebrand. Samen doen de dames op woensdagmiddag de boodschappen bij de supermarkt. Wat is er in de aanbieding? Vanavond wordt het witlof uit de oven. Die ochtend hadden ze al de chipolatapudding gemaakt. “Niet uit het koelschap, maar echt gemaakt!” Rond half vier, vier uur komen de schoonzussen naar de pastorie.

In 't kleine keukentje - “dat is wel 'ns behelpen” - beginnen ze met koken en braden. Bij de afwas worden ze geholpen door de enkele gasten, die meehelpen schoonmaken en opruimen.

Aan tafel

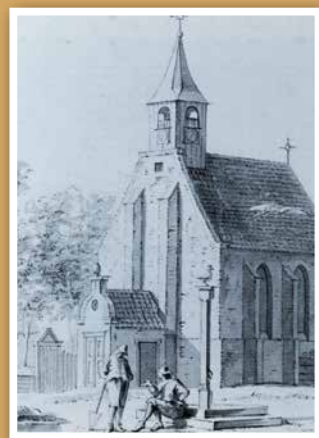
In de grote zaal van de pastorie staat een gezellig gedekte tafel. Om zes uur zijn alle plaatsen bezet. De meeste mensen hebben een vaste plek aan tafel, da's wel zo vertrouwd. Zoals Johan Dantuma (58) uit Wormer: “Het eten hier is uit de kunst. Ik ben er elke woensdag, de andere dagen kook ik zelf.” Aan de overkant zitten naast elkaar Rie Bak-Kriek (82), Ger Bekking-Scholten (79) en Martini Kampen-Rem (77). “Horen, zien en zwijgen”, zegt Ger lachend. Ook zij zijn vaste klanten. “Dan hoef je thuis niet te koken en het alleen op te eten.” Ze praten gezellig met elkaar en ondertussen genieten ze van wat hen wordt voorgeschoteld.

En wat eten we vanavond? Niemand die het weet. En dat is ook de bedoeling, aldus Ank Berkhout. Het maakt de gasten niet uit, want als ik rondkijk langs de tafel, wordt er lekker gesmuld en de meeste schalen gaan leeg terug. Wat over is, wordt in bakjes aan de liefhebber meegegeven. Ik moet zeggen: het was inderdaad zeer smakelijk. Drie sterren! En dat op de dag dat in december jl. de Michelinsterren in Nederland bekend werden gemaakt. <

Eric van Teijlingen

De bedoeling van deze serie artikelen is om aandacht te besteden aan de verbeelding van de Bijbel (met name van het Oude Testament) in de kerkelijke architectuur. We behandelen al menige kerk in binnen- en buitenland. Ook in ons eigen bisdom zijn interessante kerken: de uwe? Is er ooit een boekje over verschenen? We zijn geïnteresseerd. Vandaag gaan we naar Amsterdam-Noord, een belangwekkend stuk stad met nieuwe kansen voor de kerk.

De alleroudste kerk van Schellingwoude

De oude Augustinus van Nieuwendam

Een nieuw begin in Amsterdam-Noord

Interieur nieuwe Augustinuskerk

De oude geschiedenis

Het zal de lezer verbazen dat sommige kernen van Amsterdam-Noord ouder zijn dan de hoofdstad zelf. Schellingwoude bijvoorbeeld bestond al voordat het IJ bestond. Deze zeearm is pas gevormd bij het ontstaan van de Zuiderzee in de twaalfde eeuw. De novembervloed van 1170 is daar verantwoordelijk voor. Van de hoofdstad dateren de eerste bewoningssporen pas van na deze vloed. In hun gezamenlijke strijd tegen het water werkten de dorpjes in noord goed samen. Na allerlei wisselende gemeente-indelingen werden al deze noordelijke woonkernen in 1921 door Amsterdam geannexeerd.

Onderdeel van Amsterdam

Toen het noorden van het IJ aan het begin van de 20^e eeuw bij Amsterdam ging horen lokte het uitnodigend woonperspectief voor arbeiders industriereuzen naar Noord. Vliegtuigbouwer Fokker vestigde zich er, net als kabelbouwer Draka en autofabrikant Kromhout. Scheepsbouwers ADM en NDSM streken neer aan de noordkant van het IJ, evenals petrochemische multinationals Shell en Ketjen, later opgegaan in AkzoNobel. De Tweede Wereldoorlog had een verwoestende uitwerking op Noord. Het bombardement van 17 juli 1943 (dat wordt jaarlijks herdacht) had Fokker en de zware industrie als doelwit, maar de explosieven belandden in de omliggende woonwijken met 158 doden tot gevolg. Toen in de jaren zestig de scheepswerven verdwenen, namen kunstenaars en krakers bezit van de leegstaande loodsen op de NDSM-werf. Op de plek van de ADM-werf kwam woonwijk IJplein en ook voor het voormalige Shellterrein werden nieuwe plannen gesmeed. Desalniettemin kreeg Noord aan het begin van deze eeuw een 'etiket van treurigheid' opgeplakt. In Noord was ook een van de veertig 'Vogelaarwijken' waar veel moest gebeuren. Een nieuwe tijd is gelukkig de laatste jaren aangebroken.

Anno 2015

Anno 2015 heeft Noord een metamorfose ten positieve ondergaan. Loodsen dienen als evenementenhal voor beurzen of feesten. Kleine arbeidershuisjes zijn gewild op de woningmarkt. The New York Times prees het stadsdeel drie jaar geleden al wegens haar ruimte voor creatieve ondernemers en diverse reisplatformen noemen Noord moeiteloos in één adem met Williamsburg in New York en Kreuzberg in Berlijn. Op het voormalig Shell-terrein bevindt zich het filmmuseum EYE en vanaf volgend voorjaar moet de A'DAM-toren het epicentrum van de danceindustrie worden. De voormalige Shelltoeren, icoon van de oliehandel, is omgebouwd tot A'DAM, het nieuwe muziekcentrum van de 'dancemusic' in de stad. Ruim vijftig miljoen kost de transformatie van de wat verwaarloosde toren tot een hotspot met hotel, bars, een ronddraaiend restaurant en ga maar door. Bij helder weer kun je Utrecht en Purmerend zien liggen. Noord zal de plek zijn waar het gebeurt!

De kerken van Noord

Amsterdam-Noord is eigenlijk een aaneenschakeling van oude woonkerken. De IJtunnel voert ons om te beginnen naar Buiksloot. Aan het Buikslootepad staat op de plek van de middeleeuwse kerk een aandoenlijk protestants kerkje uit 1709. De andere woonkernen zoals Holysloot en Nieuwendam moesten het met Waterstaat-achtige kerkjes doen uit het begin van de 19e eeuw. De katholieken hadden hun gewone schuilkerkjes. Ze kwamen prachtig terug met de Ritakerk aan het Hagedoornplein. Kropholler bouwde die in 1921. In 1926 bouwde hij het Rosaklooster, waardoor een katholieke enclave ontstond. De kerk leed enige oorlogsschade. Bij het herstel in 1946 heeft architect Van Moorsel het schip verlengd. De toren werd niet herbouwd. In Buiksloot werd in 1932 de Stephanuskerk (we komen hier op terug) gebouwd. In Tuindorp-Oostzaan verrees in 1951 de Allerheiligst Sacramentskerk (van Evers en Sarlemijn). De hervormde christenen bouwden daar de markante Bethelkerk aan het Plejadenplein (S. van Woerden en D. Slebos 1957). Tuindorp Oostzaan had behalve gezellige huizen ook een majestueuze molen, 'De Admiraal' uit 1792. Nieuwendam heeft de meest representatieve katholieke kerk aan de Nieuwendammerdijk. Een echte Tepe-kerk uit 1888 die een oudere kerk uit 1828 moest vervangen. De kerk bevat van elders afkomstige kruiswegstaties uit de 18e eeuw. Het hoofdaltaar dateert uit 1890, de preekstoel uit 1906 en beide komen uit het atelier van Mengelberg. Er zijn laat 19e-eeuwse ramen van Van Soest en Willemse uit Utrecht en enkele 20ste-eeuwse ramen van Gisèle d'Ailly -

De nieuwe Augustinuskerk (vm. Stephanuskerk)

van Waterschoot van der Gracht (die ook ramen voor de kathedraal maakte). Er staat een Ademaorgel uit 1926. De pastorie naast de kerk is ook door Tepe ontworpen. Na de oorlog werden in Nieuwendam nog de Pastoor van Ars-kerk gebouwd aan de Volendammerweg (1969 W.M. Weerkamp) en in 1969 de Salvatorkerk (architecten J. van der Grinten en L. Heijendijk) aan het Savelsbos.

Naar een nieuwe hoofdkerk

Al die kerken samen in gebruik houden werd op den duur een wat zware opgave. De krachten bundelen was de oplossing. In 2002 werden de parochies in Noord gefuseerd. Eerst wilde men een grote nieuwe kerk bouwen. Dat was op korte termijn niet te realiseren. Na veel nadenken en overleggen viel het besluit om te kiezen voor één hoofdkerk. De keuze viel op de Stephanuskerk. Centraal gelegen en... het is er gemakkelijk parkeren. Alle andere kerkgebouwen werden aan de eredienst onttrokken. De Rita was dat al in 1995. De Pastoor van Ars en de Sacramentskerk volgden in 2008, de Salvator in 2012 en de Augustinus in Nieuwendam in augustus 2014. Alleen de Augustinus in Nieuwendam heeft nog zijn oude inventaris.

De nieuwe Augustinuskerk

Deze sobere torenloze, eerst naar Stephanus genoemde, kerk aan de Kamperfoelieweg werd in 1932 gebouwd door architect K.P. Tholens (1882 - 1971). Er waren wel plannen voor een hoge, torenachtig koorpartij maar... het was crisistijd. De kerk kreeg wat meer luister na een algehele renovatie door de architecten Paul van Geel en Peer Houben die in juli 2014 gereed kwam. Op 12 oktober 2014 werd de kerk gewijd (dat was nog nooit gebeurd!). Het priesterkoor werd uitgediept. Onder het glooiende ciborium werd door Daan Lockfeer een nieuw vierkant altaar gebouwd met onder de enorme altaarsteen (door stoere vrijwilligers even opgetild) de relieken van de buiten gebruik gestelde kerken. Lockfeer ontwierp ook ambo, paaskandelaar en credensafel. Fraai is het Mariabeeld achterin de

kerk; dit komt uit de Rita. Ook fraai is het oude Doopvont dat in de tuin van de kerk was terechtgekomen en weer teruggeplaatst is met de op zolder teruggevonden deksel. Het Vermeulenorgel komt uit huize St. Jakob en het Klop-positief uit Nieuwendam. Op 11 oktober 2015 werd een nieuwe serie ramen van de hand van de Tsjechisch-Nederlandse kunstenaar Isa Ondracek gepresenteerd. Thema is 'de schepping' naar aanleiding van de Bijbelboeken Genesis en de Eerste Brief van Paulus aan de Korintiërs, waarin Christus als de tweede Adam wordt voorgesteld. Het eerste raam beeldt de natuur uit. Kleine voorwerpen zijn uitvergroot: de natuur is in haar kleinheid ook groots. Het tweede raam beeldt de schepping uit als de dag, de zon, de bloemen en de mens, Adam, moet nog wakker gemaakt worden. Het derde raam gaat over brood en wijn (de Eucharistie). God verwacht van de mens dat hij deze producten medeschept. Wij zijn immers hoeders van Gods schepping. Het vierde raam beeldt de nacht uit, tijd van rust en inspiratie. Er heeft inmiddels ook een patroonswisel plaatsgevonden. De oude patroon van Nieuwendam, de H. Augustinus, werd tot beschermer van de nieuwe parochie uitgeroepen. In hun kinderkerk heeft de jeugd geïnspireerd door Saskia Noordhuis hem afgebeeld. Dat geeft hoop voor de toekomst; fijn dat Amsterdam-Noord zo'n bescheiden, maar tegelijk luisterrijke hoofdkerk heeft gekregen! <

Maria uit de Rita

Hein Jan van Ogtrop, Haarlem

» Kijk voor meer foto's op www.kerkengek.nl

Lees meer in het boek *Een nieuwe Augustinus, een eigen uitgave van de parochie over de verbouwing.*

“De jeugd is luid, lacht echt en is aanwezig”

Hernieuwde interesse in het religieuze leven

Op 2 februari 2016 viert de Kerk Maria Lichtmis. Die dag is ook de internationale Dag van de religieuzen. Dit jaar is die dag tevens het einde van het Jaar van het Godgewijde leven. De afgelopen maanden werd een licht gescheden op het belang van het religieuze leven in de Kerk wereldwijd. In *SamenKerk* hebben we vorig jaar meerdere keren in onze edities aan dit kerkelijke themajaar aandacht besteed. Met Zr. Elvira Maria de Wit en abt Gerard Mathijssen kijken we vooruit, naar de toekomst van het religieuze leven in Egmond en Vogelenzang. Deze gemeenschappen tellen op dit moment ieder drie novicen. Een unieke situatie (zie kaders).

“Bij de opening van ons klooster en de inwijding van de kloosterkapel begin april 2014 na een grote renovatie zei een journalist van RTV-NH, die er een item over maakte, dat hij verwachtte dat er binnen een jaar toetredingen zouden zijn. Dat was zes maanden later al het geval, in november van hetzelfde jaar, toen drie jonge vrouwen zich aanmeldden en begonnen met hun proefjaar”, zegt Zr. Elvira Maria. Achteraf bekeken, concludeert de zuster, was de verbouwing essentieel. Het was een teken van de vitaliteit van de gemeenschap, en van vertrouwen in de

De novicen, postulant en geïnteresseerden samen met de abt van de Abdij van Egmond

De novicen en postulante van de Karmelietessen in Vogelenzang.
Foto: Marthy Koenis

toekomst, zodat de nieuwe aanwas mogelijk werd. Abt Mathijssen is het hier mee eens. In 2008-2010 werd de Abdij volledig verbouwd en werden er nieuwe ruimtes aangebouwd. Sindsdien kent de Benedictijner abdij weer belangstelling van (jonge) mannen die bij de broeders willen intreden. “De verbouwing was bedoeld om de huidige gemeenschap van broeders en paters faciliteiten te bieden bij het ouder worden. Maar het bleek achteraf ook een impuls voor toetredingen. Nu gaan onze gedachten weer naar uitbouwen vanwege de toestroom. Is er straks wel voldoende ruimte in het klooster? Afbouwen is weer opbouwen geworden. En dat is absoluut een ander gevoel”, aldus de abt.

Jeugdige invloed

De komst van jongere broeders en zusters heeft toch wel gevolgen voor de gemeenschap en de oudere generaties. “De jeugd is luid, lacht echt en is aanwezig”, zegt Zr. Elvira Maria met haar bekende glimlach. “Ze rennen de trap op bijvoorbeeld, wat eigenlijk niet de bedoeling is. Daar moesten de oudere zusters in onze gemeenschap

aan wennen. De sfeer in het klooster is ook echt veranderd. We hebben in Vogelenzang nu meer zusters in vorming dan geproteste zusters.” Maar Zr. Elvira Maria ziet ook vele positieve kanten, want sinds de komst van de jongere zusters heeft ze gemerkt dat Zr. Teresita (91) als het ware opfleurt. Abt Mathijssen: “De nieuwe broeders hebben zeker een positieve invloed op de oudere broeders. Ze geven hen aandacht en zorg. Zo wordt een van onze oudste broeders in zijn rolstoel steeds gehaald en gebracht. Hij is daardoor weer meer bij de gemeenschap betrokken. Ook voor de broeders van tussen de 40 en 50 jaar is er wat veranderd met de komst van de jongere novicen. Zij zijn niet meer de jongsten. Ze slaan zelf nu ook meer hun vleugels uit en krijgen ook de rol van wegwijzers in het monastieke leven.” Maar Mathijssen noemt nog een ander positief gevolg van de komst van nieuwe broeders: “Een tijd geleden hadden we een professiefeest. Een groep broeders heeft toen een concertje georganiseerd. Dat was in jaren niet gebeurd. Novicen doen iets leuks bij een feestje, dat gebeurde anders nooit.”

Beide oversten stellen vast dat door de komst van novicen de focus wat is gewijzigd. Als overste denk je na over de toekomst. Veel kloosters nemen de status van sterfhuis voor lief. Dat is nu anders. Abt Mathijssen: “Ik durf nu ook meer aan. Want er kan wat meer.” Zr. Elvira Maria vult aan: “Uiteindelijk is dit alles niet ons werk, wij zijn slechts instrumenten. In essentie is dit het werk van God. Maar opbouwen is zeker leuker dan afbouwen. Ik word soms de bouwzuster genoemd, analoog aan de bouwpastoor van vroeger.”

De jeugd

De jongeren die zich aanmelden, zijn jongeren van deze tijd. Ze hebben een smart phone, zitten op facebook enz. Dat is niet iets wat past bij een novice, van wie verwacht wordt dat hij of zij zich losmaakt van de wereld om zich te richten op het kloosterleven. Toch kun je de novicen niet verbieden om te mailen, vinden ze allebei. “Vroeger mocht je als novice niet het klooster uit en mocht je maandelijks één brief schrijven naar huis. Dat is nu toch wel wat anders, hoewel novicen in beginsel »

wel binnen blijven. Ze moeten immers het bijzondere leven van een monnik eigen maken”, aldus abt Mathijsen.

Anders dan vroeger is dikwijls het gebrek aan religieuze kennis van de jongeren. Zr. Elvia Maria: “Vaak komen ze zonder enige kennis over ons geloof. Ze willen Jezus navolgen maar wie Jezus is, is vaak niet echt bekend. Hetzelfde geldt voor het kerkelijk leven. Jonge mensen in het algemeen hebben sowieso weinig catechetische kennis. Maar de honger naar religieuze zingeving is

Abt Gerard Mathijsen (78) is sinds 1984 abt van de Abdij van Egmond. De abdij behoort tot de Orde van de Benedictijnen en telde op 1 februari 18 paters en broeders, waarvan twee novicen en één postulant (en er zijn op dit moment meerdere geïnteresseerden). De jongste monnik is 23 jaar en de oudste 96 jaar. De afgelopen periode kende de abdij met regelmaat belangstelling van individuele aspirant-monniken, maar deze groep is de grootste sinds vele jaren.

Benedictijner Abdij St. Adelbert
Abdijlaan 26
1935 BH EGMOND-BINNEN
Tel. 072 - 5061415
www.abdijvanegmond.nl
Informatie over toetreding:
Br. Beda (abdijroeping@gmail.com)

groot en de aspirant-zusters zijn zeer leergierig.”

Over vijf jaar

Hoe ziet het klooster in Egmond of Casa Carmeli in Vogelenzang er uit over vijf jaar? Abt Mathijsen glimlacht: “Dan ben ik vast geen abt meer en is er mogelijk een nieuwe. Ik verwacht dat de gemeenschap verjongd is. En dat er tussen de vijf en tien novicen zijn.” Zr. Elvira Maria: “Dan loopt ons zorghotel en zijn onze zusters actief met hun apostolaat. En dat naast onze contemplatieve kant. Ik verwacht de komende tijd meer intredingen vanuit de jongerengroep die we hebben, van meiden die naar onze roepingweekenden komen.”

De zuster gaat verder. “Ik voorspel nieuwe, positieve dingen voor de Kerk. In veel parochies wordt somber gesproken over jongeren en hun afwezigheid in de Kerk. Maar ik heb een ander beeld. Ik ontmoet jongeren die met eerbied omgaan met de liturgie, het gebed en de Bijbel. Met hen kunnen we weer beginnen en ze nemen de ouderen mee. Ik zie de toekomst positief.”

Al pratende komt het gesprek over het kloosterleven zelf en dat het niet voor iedere nieuweling een geschikte levensvulling is. Beide kloosteroversten zijn het er over eens dat het kloosterleven niet eenvoudig is. Zr. Elvira Maria: “Toen ik novice was, vertelde mij iemand dat de mensen binnen de kloostermuren sterker moeten zijn dan daarbuiten. Ik heb dat altijd onthouden.” “Klopt,” zegt abt Mathijsen, “het leven in een klooster is niet makkelijker. Iedere dag is altijd het zelfde. Je leeft in een besloten gemeenschap met verschillende karakters. Ook daardoor kom je jezelf en je zwakke kanten onherroepelijk tegen.” In deze tijd van hernieuwde belangstelling voor hun levenskeuze, staan ze voor

Zr. Elvia Maria de Wit (51) is sinds 2012 provinciaal van de Karmelietessen. De gemeenschap in Vogelenzang telde op 1 februari zeven zusters, waarvan twee novicen (op 8 december 2015 was hun zogeheten inkleding) en één postulante (die 6 januari is gestart). De jongste zuster is 26 jaar en de oudste is 91 jaar. Op 7 december is Casa Carmeli in Vogelenzang, dat sinds 1998 geen nieuwe intredingen meer kende, verheven tot noviciaat en werden er twee novicen ingekleed.

Karmelietessen van het Goddelijk Hart van Jezus
Bekslaan 9-11
2114 CB VOGELENZANG
Tel. 023 - 5848441 / info@carmeldjc.nl
www.carmeldjc.nl
Informatie over toetreding:
Zr. Elvira Maria de Wit

bijzondere uitdagingen. De vreugde van jonge aanwas straalt duidelijk ook af op de abt en de provinciaal, die voor hen verantwoordelijk zijn. <

Eric van Teijlingen

Lees ook de recensie van het boek *Monnik zijn, een bescheiden en edele dienst* op pagina 33.

Bezoek de Heilige deuren in bisdom Haarlem-Amsterdam

Heiloo

De Heilige Deur in het Heiligdom in Heiloo is dagelijks geopend van 13.00 tot 14.30 uur en er is een priester aanwezig voor het sacrament van de biecht waaraan Paus Franciscus een volle aflaat verbonden heeft.

Mgr. Hendriks zegent de Heilige Deur in de Grote Kapel van het Heiligdom van Onze Lieve Vrouw ter Nood in Heiloo.

Pelgrims gaan door de pasgeopende Heilige Deur in de Sint Nicolaasbasiliek in Amsterdam.

Amsterdam

Bezoek de Heilige Deur in de Sint Nicolaasbasiliek in Amsterdam op maandag en zaterdag tussen 12.00 en 15.00 uur. Van dinsdag tot en met vrijdag geopend van 11.00 tot 16.00 uur. Biechtgelegenheid is er onder andere van dinsdag tot en met vrijdag tussen 13.30 en 14.30 uur. Kijk voor alle tijden op www.nicolaas-parochie.nl.

Haarlem

Vanaf 8 maart a.s. is de Heilige Deur in de Kathedraal van St. Bavo iedere dinsdag t/m vrijdag geopend van 11.00 uur tot 16.00 uur. Op zondag is rond en tijdens de viering van 10.00 uur de deur te bezoeken.

Mgr. Punt opende op Eerste Kerstdag de Heilige Deur van de Kathedraal van St. Bavo in Haarlem.

Foto: Ad Schaap

Activiteiten in het jubeljaar

Iedere donderdag | Rijksmuseum | Amsterdam | Elke donderdag tot november gratis rondleidingen bij de *Werken van Barmhartigheid* in het Rijksmuseum door Thom Breukel | Opgave via th.breukel@upcmail.nl

Zondag 14 februari | Heiligdom | Heiloo | Opening Expositie 'Werken van Barmhartigheid' in het Oesdom (schilderijen van dhr. v.d. Bergh) | www.olvternood.nl

Dinsdag 23 februari | De drie Berken | Hilversum | Lezing *De geboorte van Jezus* door Marcel Poorthuis | www.vitus.nl

Woensdag 24 februari | Annagebouw | Hilversum | *Boete en verzoening in 2 bijbelverhalen* door pastoor Dresmé | www.vitus.nl

Donderdag 25 februari | Emmaus | Hilversum | *Aanbidding en vergeving* door Pastor Wim Vlooswijk en Anton Goos | www.vitus.nl

Weekend 4 – 6 maart | Heiligdom | Heiloo | Weekend van de Goddelijke Barmhartigheid | www.olvternood.nl

Maandag 7 – vrijdag 11 maart | Heiligdom | Heiloo | *Retraite Goddelijke Barmhartigheid* | www.olvternood.nl

Dinsdag 15 maart | De drie Berken | *Het lijdensverhaal bij de synoptici* door Marcel Poorthuis | www.vitus.nl

Donderdag 17 maart | Emmaus | Hilversum | *Aanbidding en het doen van barmhartigheid* door pastoor Wim Vlooswijk en Anton Goos | www.vitus.nl

Donderdag 17 – zondag 20 maart | Heiligdom | Heiloo | Engelstalige retreat Divine Mercy | www.olvternood.nl

Zondag 3 april | Heiligdom | Heiloo | Barmhartigheidszondag | www.olvternood.nl

Van drie tulpen tot een Westfries mirakel

een wandeling door katholiek Hoorn

In de vele steden in ons bisdom zijn sporen van de Katholieke geschiedenis terug te vinden. Sommige zeer opvallend, zoals kerken en oud-kloosters, andere subtieler, zoals verwijzingen in gevelstenen of achter voordeuren. Ga met deze nieuwe rubriek in de hand op stap en laat u verrassen! Aflevering één brengt ons naar Hoorn.

Hoorn in kort bestek

Hoorn ontstond als dijkdorp aan de Zuiderzee. Het bleek een gunstige plaats voor een handelsnederzetting. In 1357 verleende graaf Willem V stadsrechten. De afgevaardigde van de bisschop van Utrecht, de proost, vestigde zich er. Eind 16e en met name in de 17^e eeuw kwam de stad tot grote bloei. Zowel de Verenigde Oost-Indische Compagnie als de

West-Indische Compagnie had hier belangrijke vestigingen. Het werd de stad van Jan Pietersz. Coen en de scheepjongens van Bontekoe. Na 1700 verloor Hoorn zijn grootste glorie als zeestad en -haven. Streekmarkten werden belangrijker. In 1970 verkreeg een deel van de binnenstad de status beschermd stadsgezicht.

1. De Noorderkerk, Kleine Noord 32

Deze derde kerk van Hoorn werd in 1426 gebouwd. Er stond aanvankelijk een eenvoudige houten kapel op de plaats van het huidige transept. Vanaf 1441 verving men deze door een stenen kerk. Als eerste werd het middenschip gebouwd dat in 1450 gereed kwam. Daarna volgden koor en transept. Vermoedelijk bouwde men de noorder en zuider zijbeuk tussen 1485 en 1519. Door de bouw van de twee zijbeuken moesten de muren vervangen worden door pilaren. Hierdoor ontstond een driebeukige hallenkerk. De Noorderkerk is de enige kerk in Hoorn die vrijwel ongeschonden uit de Middeleeuwen dateert. Deze bedevaartskerk is aan Maria gewijd.

2. Sint Jozefhuis, Achterom 17

Rooms-katholiek wees- en oudeliedenhuis uit 1773, tegenwoordig appartementen. Rondom een binnenplaats liggen vier vleugels. Inwendig een hal met links de regentessenkamer, met geschilderd behang en schouw, en rechts de regentkamer met plafondschildering.

3. De Koepelkerk (H.H. Cyriacus en Franciscus), Grote Noord 15

Deze rooms-katholieke kerk werd in 1879-1882 gebouwd door A.C. Bleijs. De kruisbasiliek is niet georiënteerd, dus niet op het oosten gericht. De toegepaste neorenaissance-stijl is zeldzaam bij katholieke kerken. De koepeltoren is achthoekig. Twee ranke torens flankeren de voorgevel. Men ziet deze kerk als een prelude op de enige jaren later door Bleijs gebouwde St. Nicolaaskerk te Amsterdam, de tweede kerk van ons bisdom. Als cadeau voor de 125e verjaardag van de kerk in 2007 werd de wand schildering in het Stiltecentrum gerestaureerd. De schildering vertelt het verhaal van de legende van Maria van Hoorn. Het Stiltecentrum is dagelijks geopend.

5. Gevelsteen van schuilkerk De Drie Tulpen, Westfries Museum (origineel)

Hoorn heeft vijf schuilkerken gekend. De Drie Tulpen bevond zich aan het Achterom en was daar al in 1643 gevestigd. Deed er dienst tot 1878. De steen herinnert aan de prijs die men ooit betaalde voor het huis: slechts drie tulpen! Thans is het parochiecentrum hiernaar vernoemd: De drie tulpen.

6. Hoofdtoren met eenhoorn, Hoofd 2

De eenhoorn is als symbool veel ouder dan de hoorn van Hoorn. Het ontombare dier zocht volgens de legende zijn toevlucht in de schoot van een duidelijk als Maria gekarakteriseerde maagd. Kerkelijke geschriften uit latere eeuwen spreken van de eenhoorn als symbool van kuisheid en zuiverheid.

7. De Oosterkerk, Grote Oost 60

De Oosterkerk is de op een na oudste kerk in Hoorn. Aanvankelijk een rooms-katholieke kerk. Vlakbij het Havenkwartier: zij is zo van oudsher de kerk van schippers en vissers. In 1453 stond hier al een houten kapel, toegewijd aan Sint-Anthonis. Het koor van de Oosterkerk-in-steen werd in 1519 opgetrokken. Spoedig daarna volgden het dwarspand en het tweebeukige schip. Huidige schip en voorgevel zijn uit 1616. De Oosterkerk is rijk aan historische bezienswaardigheden, zoals het monumentale orgel met zijn prachtige klank (J.H. Bätz, 1764). Sinds 1982 is het ook cultureel centrum met de Nederlands Gereformeerde Kerk Hoorn als een van de gebruikers.

8. Sint Jansgasthuis, Kerkplein 39

Vanaf de Middeleeuwen waren er gasthuizen als instellingen waar zieken en ouderen verpleegd en verzorgd konden worden. Het St. Jansgasthuis (1563) heeft een vroeg-renaissance gevel. Boven de ingang bevindt zich een beeldje van Johannes de Doper in een nis.

9. Van kloostertuin tot bibliotheektuin, Wisselstraat 8

Tussen 1385 en 1408 werden in Hoorn vijf tertiariiskloosters gesticht, de welzijnszorg van Hoorn. Ter plaatse van de huidige bibliotheektuin lagen twee kloostercomplexen vlak bij elkaar. Bij de herinrichting (2000) is teruggegrepen op de idee van de oude kloostertuin.

10. Mariakapel, Korte Achterstraat 2A

In de Middeleeuwen kende Hoorn met negen stuks een baaierd aan kloosters. Van het Agnietenklooster (1385) tot het Claraklooster (1467). Al deze kloosters vervielen in 1577 door de Hervorming aan de wereldlijke overheid. Van deze kloosters resten ons nog de stenen kapel van het Mariën- of Mariaklooster en die van het Ceciliaklooster. Na de Hervorming werden de gebouwen van het Mariaklooster (1408, Korte Achtersraat 4-6) gebruikt als Protestants- of Burgerweeshuis. Een deel van de kapelruimte werd in gebruik genomen als wapenarsenaal. In 1825 werd de kapel overgedragen aan de Rooms-katholieke Kerk voor herinrichting tot kerkgebouw. Vanaf 1967 biedt het ruimte aan een grote verscheidenheid aan culturele activiteiten.

11. Sint Sebastiaanspoort, Achterstraat 2

Het St. Sebastiaansgilde betrok dit deel van het Doelengebouw in 1614. Het

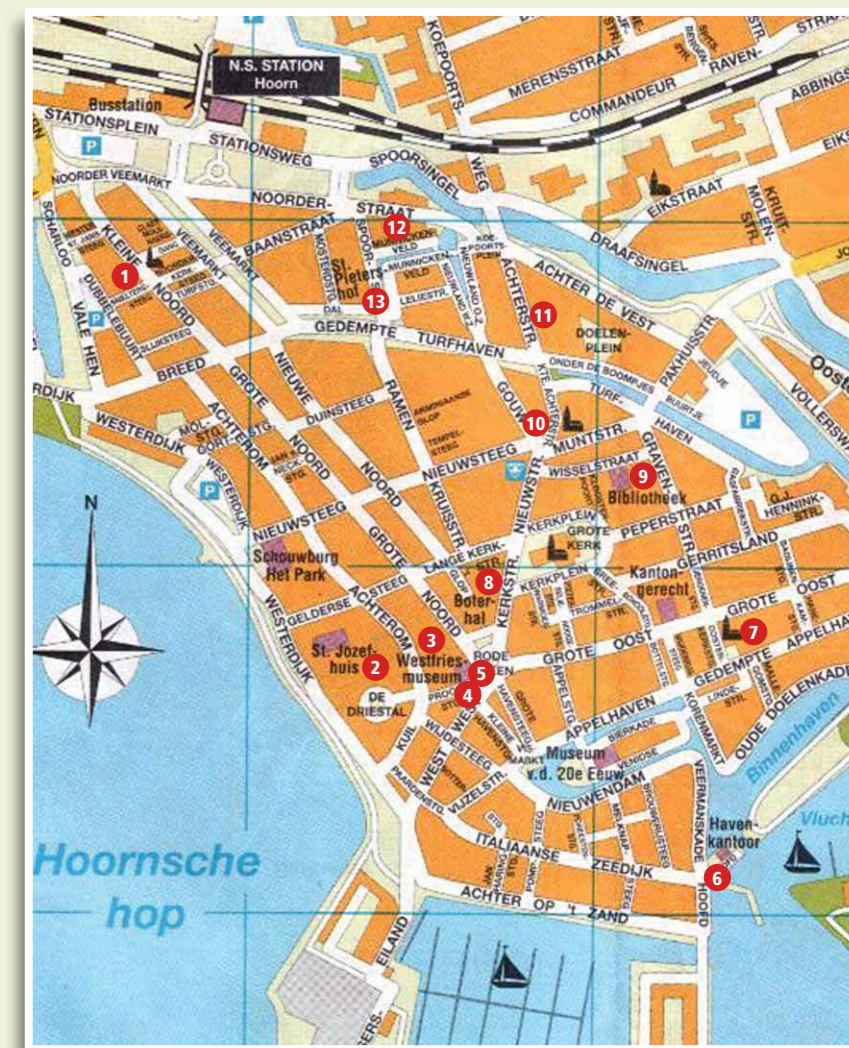
zuidelijke deel (1585) was onderkomen van het Sint Jorisgilde; dit oudste schuttersgilde gebruikte kruis- of voetbogen. Van 1875 tot 1971 deed het dienst als hotel.

12. Judith en Holofernes, Munnickenveld 15-19

Het apocriefe verhaal van Judith en Holofernes is afgebeeld op de houten 'gevelsteen' op het fries van het Claes Stapelhofje. Judith wist haar volk van de bezetter te bevrijden door het legerkamp van de vijand binnen te dringen en de leider Holofernes te onthoofden.

13. Sint Pietershof, Dal 9

In 1617 verrees op de plaats van het kruisherenklooster Sint Pieter dit Oude mannen en -Vrouwenhuis. Eerst monniken, later proveniers (kostkopers) en ook gedetineerden. Bij de restauratie in circa 1979 heeft men een woninkje als stijlkamer behouden.

Michel Bakker – met dank aan Olga van der Klooster

INSPIRATIE

Barmhartigheid

Wat zijn de belangrijkste ervaringen die een gelovige zou moeten meemaken tijdens het Heilig Jaar van de Barmhartigheid?

“Je openstellen voor Gods barmhartigheid, jezelf en je hart openen, Jezus toestaan om je tegemoet te komen, met vertrouwen het sacrament van boete en verzoening ervaren. En proberen barmhartig te zijn jegens anderen.”

Paus Franciscus in *De naam van God is genade. Een gesprek met Andrea Tornielli*

De zeven werken van barmhartigheid: de hongerigen voeden, Meister van Alkmaar, 1504, olieverf op paneel, collectie Rijksmuseum

Nieuw huis voor Schuilkerk

Ons' Lieve Heer op Solder vernieuwd

Op 22 september 2015 werd het vernieuwde museum Ons' Lieve Heer op Solder geopend. Het was een plechtige gebeurtenis, waarbij onder anderen Koningin Máxima en de Bisschop van Haarlem-Amsterdam, Mgr. Punt, aanwezig waren. Twee dingen werden gevierd. Om te beginnen de voltooiing van de restauratie van het 'oude huis': de zeventiende-eeuwse koopmanswoning van Jan Hartman aan de Oudezijds Voorburgwal te Amsterdam, inclusief de zolderkerk. Verder de realisering van het 'nieuwe huis': een herbouwd en heringericht pand uit de negentiende eeuw, gescheiden van het huis met de schuilkerk door een steeg. Een ruim opgezette onderdoorgang verbindt beide panden.

Twee huizen

Ons' Lieve Heer op Solder is de voorganger van de Sint Nicolaasbasiliek. Toen deze in 1887 in gebruik werd genomen, kreeg het huis met de zolderkerk een nieuwe functie: het werd een museum, op het Rijksmuseum na het oudste in Amsterdam. In het begin was het aantal bezoekers nog niet zo groot, maar op een gegeven moment was het zo druk geworden dat er maatregelen moesten worden genomen. Gelukkig was het museum in het bezit van het pand aan de andere kant van de steeg. Er werd besloten om het 'oude huis' alleen maar monument te laten zijn, terwijl alle overige functies naar het 'nieuwe huis' werden overgebracht: de ingang, de winkel, het museumcafé, de educatieve ruimte, tentoonstellingsruimten, werkplekken voor de medewerkers enzovoort.

Het huis met de zolderkerk werd zo authentiek mogelijk gerestaureerd en ingericht. Je waant je in de kerk zoals die er uitzag toen men deze in 1887 verliet. Je bezoekt de verschillende kamers van het huis, die eruit zien zoals ze waren in de zeventiende en achttiende eeuw. Heel bijzonder is de 'Sael', de pronk-

kamer van Hartmans huis, een ruimte, waar symmetrie en kostbare materialen deftigheid demonstreren, een interieur zoals men aantreft op schilderijen van Johannes Vermeer en Pieter de Hoogh. Het lichtniveau in het 'oude huis' is zoals vroeger, toen men het moest doen met het – soms schaarse – daglicht en het licht van kaarsen en olielampen. Er zijn geen tekstbordjes geplaatst bij de voorwerpen, want vroeger deed men het ook zonder. Wel kan de bezoeker gebruik maken van een audiotour.

Het nieuwe huis

Het 'nieuwe huis' moest worden verbouwd opdat aan alle eisen kon worden voldaan. Het exterieur moest zo veel mogelijk intact blijven, omdat het onderdeel is van een beschermd stadsgezicht, maar van binnen mocht het museum zijn gang gaan. Maar wat er van binnen gebeurt, heeft consequenties voor de buitenkant. De architect, Felix Claus, is erin geslaagd om oud en nieuw met elkaar te combineren. Aan de binnenkant moderne, strak vormgegeven, witte en functionele ruimtes, aan de buitenkant een pui die meedoet met de omgeving, maar er zich ook weer van onderscheidt.

Het oude huis

Het oude huis is door een team van specialisten onder leiding van de restauratiearchitect Frederik Franken gerestaureerd. Ik ga nader in op de zolderkerk. Nieuw onderzoek en ook de praktijk van de restauratie zelf, brachten allerlei nieuwe gegevens aan het licht. Een en ander resulteerde in een interieur dat hier en daar duidelijk verschilt van de toestand van voor de restauratie. Om met een belangrijk verschil te beginnen: het houtwerk werd opnieuw geschilderd in de rozerode kleur, 'paarse dodekop' geheten, die in ca. 1835 was aangebracht. 'Kleurladdertjes', hier en daar te vinden, laten zien dat de kerk in de loop der tijden verschillende kleuren heeft gehad, tot en met de geelachtige 'museumkleur' waarin vlak voor de oorlog het hele huis geschilderd was.

De scheuren in de herenbanken uit de achttiende eeuw langs de zijwanden werden gedicht. Deze banken waren destijds het duurst en het deftigst. In het midden van de kerk is een vierkant door balustraden afgeschermd. Vroeger sprak men van de 'schaapskooi'. In dit carré staan de banken die bestemd waren voor de 'Vredenburgvrouwtjes', de dames van het nabijgelegen voormalige rusthuis Vredenburg. Verder zaten er nog mensen op de galerijen.

Het orgel uit 1794 verkeert met zijn zevenhonderd pijpen nog grotendeels in zijn oorspronkelijke staat. Het onderging een nieuwe restauratie, zodat de delicate en kamermuziekachtige klanken van het orgel niet meer gepaard gaan met zuchtende bijgeluiden.

Ten slotte moeten nog de biezen matten genoemd worden die over de houten vloer zijn gelegd. De rekeningen in het archief en de talloze spijkergaten in de vloer-

planken, geven aan dat de zolderkerk in de negentiende eeuw met vloermatten was voorzien. Er is nog een andere reden waarom er matten zijn neergelegd. De planken begonnen te veel te slijten. Op sommige plekken is de vloer nog maar 1,5 centimeter dik. Daarom is de oorspronkelijke vloer bedekt met triplexplaten, waarboven de matten zijn komen te liggen.

Al de hier beschreven activiteiten zijn ten uitvoer gebracht opdat een bezoek aan Ons' Lieve Heer een historische beleving zou worden, waardoor de bezoeker op een levendige wijze in contact kan komen met het verleden, waarop het heden voortbouwt. <

Peter van Dael S.J.

erelid bestuur Ons' Lieve Heer op Solder

Zicht op het 'oude huis' vanuit het 'nieuwe huis'. De katholieke zolderkerk kan worden gezien als een monument van (in)tolerantie: andersdenkenden werden gedoogd, maar wel in het verborgene. Het museum wil onder andere aandacht schenken aan het thema (in)tolerantie, ook in onze tijd. De ruimte van waaruit de foto is genomen, heeft de naam gekregen van Voices of tolerance, te lezen op de vloer in 25 talen.

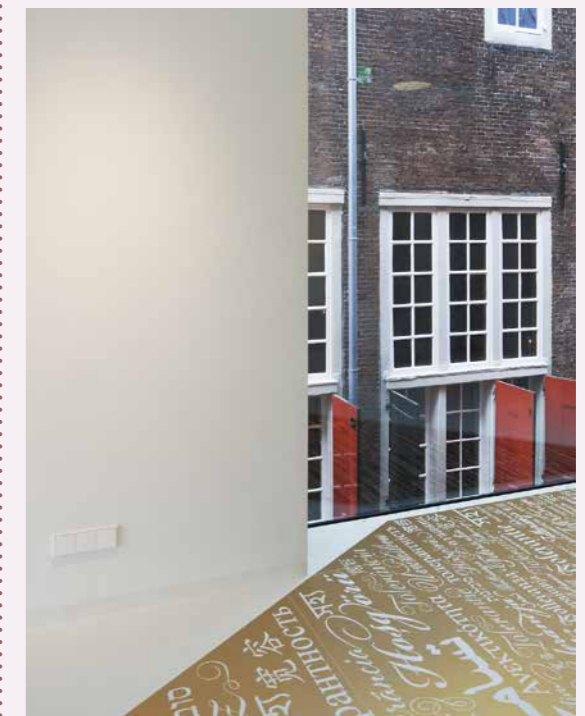

Foto: Museum Ons' Lieve Heer op Solder

Licht aan, deur open

In de Vastentijd bereiden we ons voor op de Goede Week. Het sacrament van boete en verzoening is daar een mooi onderdeel van. Zeker in dit Heilig Jaar van de Barmhartigheid, waarin we eens te meer worden uitgenodigd thuis te komen bij God. Op veel plaatsen is de biecht in onbruik geraakt, maar elders komt die juist weer tot leven. Zoals in Amsterdam.

“Biechtstoelen worden die nog gebruikt?” Het is een vaak terugkerende vraag als het gaat om de biechtstoelen in de Nicolaasbasiliek. Jazeker, ze worden allemaal gebruikt. Twee als doorgang, een als voorraadruimte voor het winkeltje en de vierde als biechtstoel. “Nog als biechtstoel?” klinkt het dan verbaasd.

Ten tijde van mijn priesterwijding in 2012 had ik niet verwacht dat het sacrament van boete en verzoening (de biecht) zo'n belangrijke rol zou gaan spelen in mijn pastoraat. Voor velen heeft de biecht afgedaan, en inderdaad, ook die ene biechtstoel in de kerk werd niet zo vaak gebruikt. Wie wilde biechten, kon dat dagelijks na de Mis aan de acoliet laten weten, en dan gaf de acoliet dat door aan de priester in de sacristie. Zo kwam ik af en toe in de biechtstoel terecht. En merkte dat het sacrament veel kon betekenen, vooral voor wie het al een tijd niet meer had ontvangen. Mensen waren in tranen, er was opluchting en verlichting.

Soms gebeurde het dat meteen na vertrek van de biechteling een tweede kandidaat binnenstapte: die had gezien dat het loket open was. Dat bracht me op het idee de biechtstoel vaker open te stellen door er een half uur vóór de Mis plaats te nemen. Licht aan, deur open.

Wat is de biecht?

Simpel gezegd: een gelegenheid om een verbroken of beschadigde relatie met God te herstellen. In het dagelijks leven kun je dingen doen waarvan je oprecht spijt hebt. Spijt jegens de ander. Of spijt jegens God. Dit sacrament biedt de gelegenheid om dat uit te spreken (boete) en om daarvoor vergeving te ontvangen zodat de relatie wordt hersteld (verzoening).

De oorsprong van de biecht is terug te vinden in de Bijbel, in het evangelie volgens Johannes, hoofdstuk 20,

vers 21-23. Na zijn Verrijzenis heeft Jezus een ontmoeting met de leerlingen. “Zoals de Vader Mij gezonden heeft, zo zend Ik u.’ Na deze woorden blies Hij over hen en zei: ‘Ontvang de heilige Geest. Aan wie ge de zonden vergeeft, zijn ze vergeven, en aan wie ge ze niet vergeeft, zijn ze niet vergeven.’”

Open loket

Het open loket bij ons in de kerk blijkt te werken: met grote regelmaat stapt iemand naar binnen om zijn hart te luchten. Sommigen biechten regelmatig en hebben zo hun dagelijkse dingen. Anderen zijn jaren niet geweest en dragen een grote last met zich mee. Als het zo lang geleden is, vraag ik altijd hoe het komt dat hij of zij nu die stap heeft gezet. Vaak is het antwoord: omdat de deur open stond.

Onzin

Ook zijn er veel biechtelingen van buiten de stad. Toeristen, zeker, maar ook Nederlandse katholieken uit de wijde regio. Menigeen heeft jarenlang niet gebiecht. Op de vraag waarom, krijg ik antwoorden waarvan ik geschrokken ben. “Bij ons is dat afgeschaft,” zegt de een. Een ander: “Onze pastoor zegt dat het onzin is.” Een derde: “Op onze website kan ik er niets over vinden.” Iemand uit het zuiden des lands: “Ik heb het bij twee priesters geprobeerd. De een weigerde mij te ontvangen en de ander gaf de absolutie (vergeving) al voordat ik iets kon zeggen - hij hoefde het niet te weten.” Anderen hebben de biechtstoel lange tijd gemeden. Vaak heeft dat te maken met negatieve ervaringen uit een verleden. Ervaringen met veroordelende pastoors, met impertinente vragen, met herinneringen aan verzonnen zonden in de kindertijd omdat de pastoor boos zou

Paus Franciscus biecht in de Sint Pieter

worden als je niets te melden had. De biecht werd niet ervaren als een sacrament van verzoening maar als een afrekening: je bent stout geweest, ga maar in de hoek staan.

Ontroering

Als iemand lang niet heeft gebiecht, begin ik mijn reactie op het vertelde met woorden over vreugde. Vreugde in de hemel over het teruggekeerde kind, vreugde over deze biechteling die uit vrije wil de hereniging zoekt met de Vader. Vaak is er ontroering bij de biechteling, en van de weermomstuit ook bij mij. Daarna kijken we naar de inhoud van de biecht, en volgt er een penitentie: soms een gebed, vaak (ook) een relevante bijbeltekst. De “oefening van berouw” die de biechteling uitspreekt vóór het ontvangen van de vergeving is menigeen onbekend. Aanvankelijk sloeg ik die dan over, maar later bedacht ik dat je de mensen - zoals tegenwoordig met veel geloofszaken - daar ook een beetje bij kunt helpen. Daarom heb ik aan de wand van de biechtstoel een tekst gehangen die de biechteling kan voorlezen. Diverse keren heb ik meegemaakt dat iemand, na kalm zijn goed voorbereide biechtverhaal te hebben gedaan, bij het uitspreken van de berouwtekst de tranen niet kon bedwingen. Misschien omdat er op zo'n moment sprake was van een ontmoeting met de Vader.

Zware last

Heel bijzonder zijn gesprekken waarin wordt verteld over een abortus. In de samenleving staat men er zelden

bij stil wat een abortus betekent voor wie die ondergaat. Veel vrouwen die dit aanklaarten in een biechtgesprek, blijken er decennia lang met niemand over te hebben gepraat. Al die tijd hebben ze het als een zware last meege dragen. Ze voelen zich schuldig tegenover God, maar vaak meer nog tegenover het kind en vragen zich af wat er van dat kind geworden is - of het bij God is. Sommigen hebben het al eens aan een priester verteld en hebben toen wel de vergeving door God ontvangen, maar kunnen zichzelf niet vergeven. Of ze zijn bang dat het kind hen niet kan vergeven. Overigens komt abortus ook langs in de biecht van mannen die ooit hebben ingestemd met een besluit van vrouw of vriendin. Ook deze mannen lijden vaak jarenlang onder ernstige gevoelens van schuld, en ervaren verlichting door het sacrament.

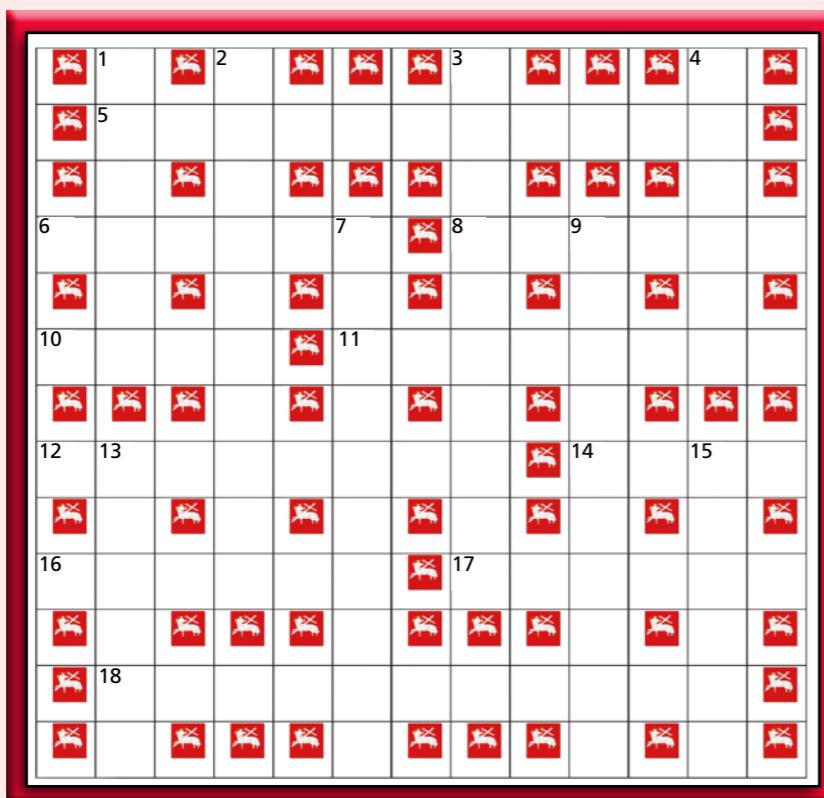
Vreugdevol thuiskomen

Ik maak graag reclame voor de biecht via onze website en via raamposters. Dat levert via e-mail en telefoon verzoeken op voor een ontmoeting, behalve in de biechtstoel ook in de pastorie. En in dit Heilig Jaar van de Barmhartigheid is de biechtgelegenheid in de kerk verder uitgebreid dankzij medewerking van priesters in de binnenstad. Om mensen zo veel mogelijk gelegenheid te geven tot een misschien schoorvoetend maar altijd vreugdevol thuiskomen bij God. <

Jim Schilder

'n beetje crypto

Horizontaal

- 5.** Een aangeschoten vis in het gebedshuis? **6.** Griekse godin op een berg met zo'n pet op?
8. Zendgemachtigde met haver in Oost-Europa? **10.** Een heilige op een slee is stijf **11.** Een woning om te gissen? **12.** Zwarte aanslag op het geld? **14.** Een landbouwvoertuig met die maat is stekelig **16.** Past daar een hele waskuip in? **17.** Deze boom groeit alleen in die plaats
18. Woning bestaande uit drie lichaamsdelen

Verticaal

- 1.** Een relatie tijdens de wintersport? **2.** Een projectiel op de kerk? **3.** Toegangsbewijsje om te beminnen? **4.** Een vogel en een sprookjesfiguur om te logen **7.** Strijdlustig amfibie? **9.** Die schijnt niet 's middags **13.** Zoals de muziek in het noorden van Amerika **15.** Vaders geld in de Griekse mythologie

Prijswinnaars kerstpuzzel 2015:

U heeft weer massaal meegedaan aan onze traditionele kerstpuzzel. De oplossing was 'Beleef elke dag de barmhartigheid van de Vader'. We hebben vele bijzondere kaarten mogen ontvangen voorzien van goede wensen en dankbaar voor het mooie blad. De redactie dankt u allen hiervoor. De volgende prijswinnaars krijgen de prijs zo spoedig mogelijk thuisgestuurd:

Dhr. C. Hölscher, Naarden; H.M. v.d. Wardt, Zaandam; Mw. L.A. Jonker-Dekker, Obdam;
 Mw. C.A.M. Meijer van Bakel, Heemstede; Dhr. H. de Baaij, Wieringerwerf;
 L.H.F. Born, Hilversum; W.H.O. Ernst, Hoofddorp; Chr. van Lint, Schagen;
 Mw. H. v.d. Berg-Mooij, Warmenhuizen; W.P. Kruijver, Zaandam.

Van Nietzsche en een kluizenaar

De filosoof Nietzsche heeft een grondige kritiek op het christendom. Het christendom zou de mens weglukken van het concrete leven en hem een hiernamaals voorspiegelen, waardoor de aarde als het ware zou worden belasterd. Vooral Paulus is bij Nietzsche de bosdoener: genieten van het leven zou bij hem plaatsmaken voor zonde en straf. Wat doorgaans ontbreekt in filosofische beschouwingen over deze fundamentele kritiek van Nietzsche is, of het christendom dat hij schetst wel overeenkomt met de werkelijkheid. Filosofen die Nietzsche hebben gelezen, zijn doorgaans gestopt met zich in theologie te verdiepen. Ook hun beeld van Nietzsche die de dood van God zou verkondigen, en daarmee alle religie terzijde zou schuiven, is eenzijdig. Wel meende Nietzsche dat het verdwijnen van het godsgeloof een catastrofe was - waarmee hij er zwaarder aan tilt dan hedendaagse filosofen die betogen dat het zonder God ook best gaat. Nietzsches houding ten opzichte van de religie is complex: zo heeft hij waarderende woorden voor iemand als koning David, maar ook voor de islam en zelfs voor Spinoza. Kennelijk weet Nietzsche - die serieuze bijbelstudie heeft gedaan - beter dan de moderne filosofen dat de Hebreeuwse bijbel nauwelijks een hiernamaals kent. Dat wettigt het vermoeden dat het koninkrijk der hemelen waarover het evangelie spreekt, helemaal niet is bedoeld om het aardse leven van zijn betekenis te ontdoen, maar eerder omgekeerd! Maar liever dan hieraan een complexe theologische beschouwing te wijden, vertel ik een verhaal, dat mijns inziens een boeiend antwoord geeft op de kritiek van Nietzsche:

Er was eens een kluizenaar die in liefde tot iedereen leefde en vele bezoekers ontving.

Op een dag vertelde een broeder over een oude monnik die heel wijs zou zijn. De kluizenaar verlangde ernaar met die oude man te praten. Dus ging de kluizenaar naar Egypte, naar de woestijn. De broeder was verbaasd hem te zien, maar verheugde zich en wilde hem graag naar de oude monnik brengen.

Bij aankomst zei de broeder tegen de oude monnik:

"Ik heb iemand meegebracht van grote genade en geëerd in zijn land die u wil zien."

De oude monnik ontving hem vriendelijk.

Nadat ze begroetingen hadden gewisseld, gingen ze zitten en de kluizenaar begon te spreken. Over de Schrift, over hemelse zaken en

Een Kluizenaar, Gerard Dou, 1664, olieverf op paneel, collectie Rijksmuseum

spirituele zaken. Maar de oude monnik draaide zijn gezicht weg. Toen de kluizenaar zag dat de monnik niet wilde praten, was hij bedroefd en ging heen. Hij zei tot de broeder die hem had gebracht: "Mijn reis was nutteloos. Hij wil niet met me praten."

De broeder ging naar de oude monnik en zei: "Vadertje, deze kluizenaar is een groot mens, geëerd in zijn land, die speciaal voor u is gekomen. Waarom spreekt u niet met hem?" De oude monnik zei: "Hij is van boven en spreekt van hemelse zaken. Ik ben van beneden en spreek over aardse zaken. Als hij met me wil praten over wat zich in mensen roert, dan zou ik graag antwoorden. Maar van die hemelse zaken weet ik niets."

De broeder ging weer naar de kluizenaar en vertelde: "De oude monnik discussieert niet graag over de Schrift en hemelse zaken. Maar als het gaat over wat mensen beweegt spreekt hij graag."

De kluizenaar voelde berouw en ging terug naar de oude monnik en zei: "Wat kan ik doen vadertje? Mijn hartstochten overmeesteren me." De oude monnik keek hem met blijdschap aan en zei: "Nu ben je welkom. Je hoeft maar te vragen en ik zal antwoorden." En de kluizenaar voelde zich zeer gesterkt door het gesprek en zei: "Werkelijk, dit is de weg van liefde." Hij dankte God dat hij zo'n heilig man had mogen ontmoeten en keerde terug naar zijn land. <

Marcel Poorthuis

De aardappeleters, Vincent van Gogh, 1885, olieverf op doek, collectie Van Gogh Museum

Van Gogh wilde Jezus zijn

Van De Aardappeleters tot aan de Zonnebloemen: wie goed kijkt, haalt er zo Van Goghs godsdienstige gedrevenheid uit. 'Van Gogh brak niet met het christelijk geloof, zoals vaak wordt beweerd.'

Everdien Hoek

We weten veel van Vincent van Gogh. De geboren Brabander was zo arm als een kerkrat, liep in de liefde alleen maar blauwtjes, kampte met depressies en sneed een deel van zijn linkeroor af. Dat de wereldvermaarde schilder toen hij 27 jaar was het penseel oppakte na gesjeesd te zijn als prediker en evangelist, is bij het grote publiek minder bekend. En dat hij via zijn schilderijen zijn geloof tot uitdrukking bracht ook. Docent kunstbeschuwing Everdien Hoek (62) geeft menig kunstliefhebber een nieuwe kijk op Van Goghs meer dan achthonderd schilderijen. Want van 'De Aardappeleters' tot aan de 'Zonnebloemen'; de schilder geeft, zo stelt ze, met zijn doeken gestalte aan zijn variant van het christelijk geloof. Hoek: "In ieder schilderij zie je zijn godsbesef terug. Dat had voor Vincent overigens niets te maken met theologie, maar met liefde voor zijn naasten." De kunsthistorica die een hbo-opleiding theologie volgde, verkent het raakvlak tussen kunst en spiritualiteit. Op dit vlak valt er genoeg te ontdekken bij Van Gogh. Mijnwerkers, boeren, prostituees – Van Gogh schildert het dagelijkse, harde leven van de medemens. "Hij beleeft God in het optrekken met de allerarmsten. Tegelijkertijd ziet hij als schilder de schoonheid van de blauwe kielen die de boeren dragen, want die vale en

afgesleten kleuren staan zo goed bij de achtergrond van het rijpe koren."

Ook privé omringt Van Gogh zich met de minstbedeelden, zich niets aantrekkend van de geldende moraal. In Den Haag neemt hij zijn model Sien Hoornik, een zwangere ongetrouwde prostituee, in zijn huis op. 'Ik zie wel dat ze niet mooi is, maar het leven is d'r over heen gegaan', schrijft Van Gogh in een van zijn vele brieven. Hoek: "Voor Van Gogh is een vrouw als Sien aantrekkelijk, en hij wil haar redden."

Eerder maakte de ver doorgevoerde medemenselijkheid van de domineeszoon een einde aan herhaaldelijke pogingen in de voetsporen van zijn vader te treden. Van Goghs kerkelijke loopbaan strandt in de Borinage, de straatarme mijnstreek in het zuiden van België, waar hij als lekenpredikant werkt. De 'Christus van de kolenmijn', zoals hij wordt genoemd, slaapt net als de armetierige mijnwerkers op de vloer en deelt zijn schaarse voedsel met hen. Het maakt geen indruk op de ondergrondse delvers, die hem maar een zonderling vinden. Ook de kerkelijke instanties zijn niet blij met Van Goghs buitensporige betrokkenheid en ontslaan hem.

Nuttig kunnen zijn, Van Gogh blijft ernaar op zoek. In plaats van het houden van preken, wat hem niet goed afgaat, kiest hij voortaan

voor vertolking van het licht via schilderijen. Hoek: "Hij gebruikt vrijwel altijd de kleur geel. Er wordt wel gezegd dat dit geel samenvalt met Christus, die het goddelijke licht uitstraalt." Hoewel de kunstenaar op zijn zevenentwintigste met de kerk breekt, doet hij dat volgens haar niet met het christendom of het geloof. "De breuk gold alleen voor de God van de dominees, die kon van hem de prullenbak in", zegt Hoek.

Zij ontleent veel van haar inzichten aan de kennis van islamoloog en emeritus hoogleraar Godsdienstwetenschappen aan de Theologische Faculteit van de Vrije Universiteit van Amsterdam Anton Wessels (77). Zijn boek 'Het evangelie van Vincent van Gogh' is een leidraad bij de bestudering van Van Goghs religiositeit. Wessels wijst daarin op een veel voorkomende fout bij de interpretatie van 'Stilleven met open Bijbel'. "Dat verbeeldt niet Van Goghs breuk met het christelijk geloof, zoals vaak wordt beweerd." Het doek dat door Van Gogh in Nuenen is geschilderd na de dood van zijn vader, toont een bijbel, een uitgedoofde kaars en de roman 'La joie de vivre' (De levensvreugde) van Emile Zola. Wessels: "Het is niet zo dat de schilder vindt dat de bijbel moet worden vervangen door literatuur. Het boek van Zola gaat, hoewel de titel anders doet vermoeden, over een verschoppeling en staat voor het betrach-

Piëta, Vincent van Gogh, 1889, olieverf op doek, collectie Van Gogh Museum

ten van mededogen. De uitgedoofde kaars is een symbool voor het beëindigde leven van zijn vader en betekent dus geen breuk met de godsdienst."

Geenzins, weet Wessels; Van Gogh wil mensen bemoedigen. Eerst als (hulp) predikant in Groot-Brittannië en als evangelist in de Borinage, later als kunstenaar. Wessels: "Schilders zijn voor hem bringers van troost, net als de evangelist Lucas, die volgens de klassieke overlevering ook een schilder was." Hij haalt ook de symboliek van Van Goghs doeken erbij. "Neem de Zonnebloemen, tournesol in het Frans. Dat betekent; keren naar het licht."

Volgens de hoogleraar is Van Goghs eerste meesterwerk 'De aardappeleters', het doek met de groezelige Brabantse hut, te zien als een 'Laatste Avondmaal'. De familie De Groot eet aardappels en drinkt koffie rond een grauw linnen tafelkleed onder het licht van een lampje. "Het kind op de voorgrond krijgt door de stoom die van de dampende aardappelen opstijgt een aureool. Dat is hierdoor een Christusfiguur, die zich aan zijn discipelen openbaart." Wessels ziet de verwijzing naar het 'Laatste Avondmaal' onder meer versterkt door een oudere man die zijn mok zo eerbiedig vasthoudt dat het lijkt alsof het een kelk is. "De tafel is hun altaar en het voedsel een sacrament voor ieder die zich afgemat heeft." De onbekendheid in ons land met de religieuze aspecten van Van Gogh heeft volgens de emeritus hoogleraar te maken met ontkerkelijking en een algemeen gebrek aan belangstelling voor godsdienst. "In het heersende seculiere

Stilleven met Bijbel, Vincent van Gogh, 1885, olieverf op doek, collectie Van Gogh Museum

klimaat is er weinig belangstelling voor religie. Er is bijna sprake van een anti-houding, waarbij godsdienst wordt afgedaan als iets dat niet meer bij ons zou horen." Tijdens lezingen merkt hij, en ook Hoek, dat deze kant van Van Gogh voor velen nieuw is.

'Niet eerder opgemerkt' en 'Ik ga voortaan heel anders naar zijn schilderijen kijken', zijn reacties die Hoek krijgt. Hoewel de toehoorders van Evelien Hoek aanvankelijk verrast zijn, menen zij gaandeweg de schilder te herkennen als Christusfiguur op zijn schilderij Piëta. Daarop rouwt Maria bij de overleden Christus. Van Gogh schilderde een roodbebaarde man in de armen van Maria. Hoek: "Hé, dat is Van Gogh zelf", roepen de deelnemers dan. Ja, het roept zeker de gedachte op dat het hier om een zelfportret gaat. Eigenlijk wilde Van Gogh gewoon Christus zijn." <

Dora Rovers

'Het evangelie volgens Vincent van Gogh' van Anton Wessels is sinds kort weer verkrijgbaar (Uitgeverij Ten Have, € 24,99)

Enkele belangrijke data uit de biografie van evangelist en prediker Vincent van Gogh (Zundert 30 maart 1853-29 juli 1890 Auvers-sur-Oise Frankrijk)

- juli 1876: hulpprediker in Isleworth, bij Londen, Groot-Brittannië.
- 29 oktober 1876: eerste preek in de Methodistenkerk in Richmond, Groot-Brittannië.
- 9 mei - juli 1878: verbreekt studie voor staatsexamen om theologie te gaan studeren.
- augustus-november 1878: staakt de evangelistenopleiding in Laeken, bij Brussel.
- januari 1879 – maart 1880: evangelist, eerst in Wasmes, daarna in Cuesmes; in de Borinage in het zuiden van België.

Vincent's vader, Theodorus van Gogh, was predikant in de Nederlandse Hervormde Kerk in Zundert, Nuenen en Etten.

Dubbeldikke kerstnummers, vaak versierd met kerstplaatjes, en hagelverse nummers voor het nieuwe jaar. Zo maar een greep uit de flinke stapel parochiebladen die tussen alle kerstwensen en andere post door de postbode bij het bisdom aan de Nieuwe Gracht werden bezorgd de afgelopen weken. Ook in 2016 bladeren we er weer graag doorheen, om zo mee te lezen met wat er in parochies door het hele bisdom gebeurt. In de januarinummers, hoe kan het ook anders, in bijna alle parochiebladen aandacht voor Kerkbalans. Penningmeesters en financiële commissies zijn in de pen geklommen om de parochianen weer warm te maken om ruimhartig bij te dragen aan de jaarlijkse kerkelijke inzamelingsactie.

In *De Wijzer. Informatieblad van St. Joseph, St. Jan de Doper en H. pastoor van Ars (Haarlem)* wordt ook wat feitelijke informatie gegeven over hun inkomsten: dat 22 parochianen meer dan 250 euro betalen aan Kerkbalans en gezamenlijk 67% van de opbrengst bijeenbrengen en dat 1% van de betalende nog de oude bedragen uit het guldentijdperk betalen. In het artikel wordt ook aangegeven dat er nog veel werk te verzetten is en zo wordt iedereen opgeroepen ruim te doneren bij de actie Kerkbalans.

In een openingsartikel van het parochieblad *Drieluik* (parochies **Oudorp/St. Pancras, Alkmaar-Noord en Zuid-Schermer**) schrijft pastoor Franklin Brigitha over de open geloofsavonden die van januari t/m maart iedere maandag- en vrijdagavond gehouden worden in 'De Blijde Mare', Alkmaar-Noord. Hij nodigt iedereen hier voor uit. Ook vermeldt hij dat twee seminaristen als stagiaires in 2016 in de parochie werkzaam zullen zijn. Een pagina verder wordt hij zelf in het zonnetje gezet. Op 13 december was het feest voor deze koperen priester. Als verrassing hadden de drie parochies de moeder en zus van pastoor Franklin laten overkomen uit Curaçao om de viering mee te maken. Het was een emotioneel weerzien voor hem ("hij vertelde later dat hij er bijna een hartstilstand aan overgehouden had..."). Het werd een prachtige feestelijke dag, niet alleen voor deze pastoor maar ook voor de samenwerking tussen deze drie parochies. Weer een pagina verder... een artikel over Kerkbalans. De parochie bereidt zich voor op een verhuizing naar een nieuwe ruimte. We wensen hen geluk in hun nieuwe behuizing. Een editie verder van dit parochieblad werden de vrijwilligers opgetrommeld om mee te helpen met schuren, verven en poetsen... Om de kosten te drukken. Succes harde werkers.

In het hart van het parochieblad *Op de Hoogte* van **Vogelenzang** een berichtje over de *scratch* 'Alles is liefde' op zondag 14 februari in de kerk O.L.V. Tenhemelopneming. Een muziekspektakel rondom het thema van de liefde. 'Scratch zingen' wil zeggen: de hele dag samen oefenen en dan 's avonds een uitvoering geven. Deelname is gratis, na afloop is er een deurcollecte (incl. een donatie voor de Hartstichting). Een hartverwarmend idee! Meer informatie over meezingen en/of bijwonen bij Marieke Rovers-Metselaar (ilovetoscratch@gmail.com). Er wordt zelfs gesuggered om je geliefde mee te nemen deze 14e februari (wat een romantisch idee! - red.). Verderop uiteraard... een artikel over Kerkbalans.

► *Helm* van januari geeft veel ruimte aan de vier dirigenten in de twee parochiekerken van **Heemskerk**. Marianne van Gemert dirigeert het jeugdkoor De Heemsklokjes, Marieke Zondervan het koor van de jongerenkerk Heemskerk, Leo Berends het Mariakoor en het dameskoor van de Laurentiuskerk en Bert Stolkwijk het Laurentiuskoor, het herenkoor en Intermezzo. Zeven koren, wat een rijkdom, constateert de schrijver van het artikel. En daarbij is een dirigent van groot belang, zonder hem/haar is het koor stuurloos. Aan het slot van het artikel spreken de vier dirigenten hun gemeenschappelijke zorg uit: het aantal koorleden loopt terug. Toch zijn er ook lichtpuntjes: in 2015 zijn zes nieuwe leden gekomen bij het jongerenkoor. Op de achterpagina, in een klein hoekje, nog wat aandacht voor... Kerkbalans.

In het kerstnummer van het parochieblad van H. Vitus en H. Willibrord (**Hilversum**) veel aandacht voor de kerstavond. Vanwege de Eurovisie televisie-uitzending van de kerstnacht mis waren de mistijden aangepast. De nacht mis begon om 24.00 (i.p.v. 21.00) uur, rechtstreeks op de tv in vele landen. Voce Laetare zong met het Goois Symphonie Orkest. Zoals we zagen speelde het Christuskind een centrale rol in de verkondiging. Aansluitend in deze editie een groot artikel over Kerkbalans en de slogan 'Mijn kerk inspireert'. In Hilversum inspireert de parochie niet alleen de eigen parochianen, maar via de televisie zelfs heel Europa.

Het parochieblad van de H. Augustinusparochie (**Amsterdam-Noord**) heet *Parasol*. In een artikel van het bestuur wordt de functie van penningmeester belicht. "Niet iedereen is geschikt voor zo'n taak", schrijft het bestuur. "Er zijn enkele specifieke eigenschappen voor nodig. Ten eerste moet je natuurlijk verstand hebben van boekhouden en financiën, daarnaast zijn er veel contacten binnen en buiten de organisatie en moet veel worden samengewerkt; een penningmeester heeft dikwijls te maken met vertrouwelijke informatie, maar als lastigste taak moet hij er voor zorgen inkomsten en uitgaven in evenwicht zijn." Gelukkig hadden ze daar een hele goede penningmeester. 'Hadden', wat zijn termijn is voorbij en hij wordt zeer bedankt. En binnenkort weer 'hebben', want er is een nieuwe parochiaan gevonden die deze taak weer vier jaar gaat doen. Succes gewenst. Z'n eerste grote klus voor de parochie wordt... u raadt het al: Kerkbalans.

Geboekt

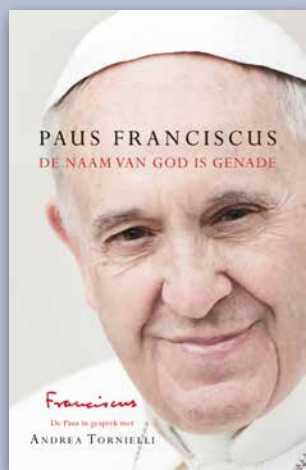
De Naam van God is barmhartigheid - interviewboek met paus Franciscus

Barmhartigheid is het centrale woord dit jaar, dit Heilig Jaar. In de zomer van 2015 heeft paus Franciscus zich laten interviewen door *Vaticanista* Andrea Tornielli over dit onderwerp. Hoe kwam de paus tot het idee van het Heilig Jaar? Wanneer heeft hij zelf Gods barmhartigheid ervaren? Waarom gaat de paus eerst zelf biechten in een boeteviering in de St. Pieterskerk? Enzovoort. Eenieder die de antwoorden leest die over de biecht gaan (hfd. 2, pag. 45 e.v.), en het belang daarvan – kortom, de antwoorden van Franciscus die gaan over Gods barmhartigheid – kan niet anders dan bemoedigd worden om zelf het sacrament te (gaan) willen ontvangen. Ook de priesters zullen zich bemoedigd weten door zijn vergevingsrijke woorden over hun taak als biechtvader.

Het boek van 'slechts' 144 pagina's leest bijzonder prettig. Het is gewone taal die gesproken is en geschreven staat. Je voelt je als het ware aanwezig bij het gesprek in die ontvangstkamer in Sancta Martha, waar de paus woont. Telkens weer laat paus Franciscus zien dat God barmhartigheid is: "Zijn barmhartigheid is oneindig veel groter dan onze zonde, zijn medicijn is oneindig veel krachtiger dan de kwaal in ons die het moet genezen" (pag. 59-60). Over zichzelf zegt hij ook: "De paus is een mens die behoefte heeft aan Gods barmhartigheid" (pag. 62). En over de Kerk: "In het voetspoor van de Heer wordt de Kerk opgeroepen om zijn barmhartigheid te verspreiden onder iedereen die zichzelf erkent als zondaar, die zich verantwoordelijk voelt voor wat hij verkeerd heeft gedaan, onder iedereen die behoefte heeft aan vergeving. De Kerk is niet op de wereld om te veroordelen, maar om de ontmoeting mogelijk te maken met die intense liefde die Gods barmhartigheid is" (pag. 83). En wat zijn doel is met het Heilig Jaar: "Ik hoop dat het Jubeljaar steeds meer het gezicht naar boven zal halen van een Kerk die de moederlijke gevoelens van barmhartigheid herontdekt en die tegemoetkomt aan de vele 'gewonden', die behoefte hebben aan een luisterend oor, begrip, vergeving en liefde" (pag. 83-84). En over de mensen: "God vergeeft alles, Hij biedt iedereen een nieuwe kans, Hij deelt zijn barmhartigheid uit aan iedereen die erom vraagt. Wij zijn zelf degenen die niet kunnen vergeven" (pag. 118). Het is Franciscus ten voeten uit.

Wat bijzonder is dat het boek in het Nederlands getiteld is: "De naam van God is *genade*" (cur-sief door redactie - red.), terwijl het origineel en alle andere vertalingen luiden: "De naam van God is *barmhartigheid*". Genade en barmhartigheid zijn toch echt twee verschillende begrippen, zowel in de Nederlandse taal als in theologisch opzicht. Het is een genade dat het boek over barmhartigheid ook in uitstekend Nederlands is vertaald. Dit verschil in de titel lag niet aan de vertaalster, maar de uitgeverij vond het niet nodig dat dit boek exclusief verbonden zou worden aan de Kerk en aan het Heilig Jaar van de Barmhartigheid. Dat is dan toch ook wel weer heel Nederlands... Om aan alles wat van de paus komt, of uit het Vaticaan, een eigen Hollandse draai te geven alsof wij beter weten.... Maar laat onverlet: Dit is hét boek om te lezen in dit Heilig Jaar! Op naar de (e-)boekhandel dus...!

De naam van God is genade. Een gesprek met Andrea Tornielli | Paus Franciscus (vertaald: Manon Smits) | ISBN 978 90 443 5061 6 | www.thehouseofbooks.com | € 15,00

Werken van barmhartigheid

Dit boek uit 2012, geschreven door vier pastoraal werkenden uit het aartsbisdom Utrecht, werd opeens weer heel actueel door het huidige Heilig Jaar van de Barmhartigheid. De gebrandschilderde ramen van de H. Barbarakerk in Culemborg waren voor de vier pastores/auteurs aanleiding om de zeven werken van barmhartigheid, al eeuwen bron van inspiratie, te bespreken in een boek. Deze werken van barmhartigheid zijn voor gelovigen als niet-gelovigen een blauwdruk voor een menselijke, hartelijke samenleving. Het boek telt zeven hoofdstukken, die identiek zijn opgebouwd: een foto van een van de zeven ramen van de kerk, een heilige die verbonden is met het werk van barmhartigheid, Bijbelse achtergronden, kerkvader Augustinus ('een bron van verrassende inzichten' pag. 9), met een meditatie als afsluiting. Een handboek van 156 pagina's, welk zeer geschikt is voor pastores om zich in dit Heilig Jaar te verdiepen in deze werken van barmhartigheid voor inleidingen of preken. Maar ook voor parochies om er iets van over te nemen in parochiebladen of als onderwerp voor bezinningsavonden. Was het om deze redenen niet aardig geweest als de bisschoppen dit boekje ruim verspreid hadden onder de pastores en parochies vorig jaar november als inspiratie voor de viering van het Heilig Jaar van de Barmhartigheid in de parochies? Voor nu geldt ons advies: bestellen.

Werken van barmhartigheid. Heiligen, Bijbelse lijnen, Augustinus, meditaties. | V.W.S. van der Helm, J.M. van Leeuwen, E.G.J.F. van Moosdijk, G.J.B. Zweers | ISBN 978 90 484 2361 3 | Bestellen via: pastoorzweers@gmail.com | € 16,95

Monnik zijn, een bescheiden en edele dienst

Dit boek bevat de belangrijkste passages uit de 26 brieven die Dom Gabriel Brasó in de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw schreef in zijn hoedanigheid als abt-praeses. Nu zult u wellicht denken dat het vooral een boek is voor monniken of mensen die eens willen weten wat er achter de muren van een abdij omgaat. Maar nee, het is juist een verrassend boek dat zeer goed past in de huidige tijd en in het katholiek leven van deze dagen.

De brieven zijn geschreven in de jaren vlak na het 2^e Vaticaans concilie. Een tijd waarin er veel turbulentie heerste in de kerk. In deze woelige tijd probeert abt Brasó sturing te geven aan de kloosters die onder zijn hoede vallen. Zijn streven hierbij is om het leven van de monniken en monialen te beschrijven naar zijn diepste evangelische kern; de navolging van en de liefde voor Christus. Ons aller eerste opdracht als Christenen.

In de verschillende hoofdstukken neemt abt Brasó ons mee langs verschillende facetten van het monastieke leven. Facetten die heel erg veel lijken op dat wat u in uw eigen leven tegenkomt. Ik durf daarom met een gerust hart dit boek aan te bevelen aan iedereen die openstaat voor wat diepgang of contemplatie en misschien zelfs een uitdaging zoekt in zelfreflectie.

Monnik zijn, een bescheiden en edele dienst | Dom Gabriel Brasó o.s.b. | ISBN 978 90 897 2102 0 | Uitgeverij Abdij van Berne | € 17,50

1

< 1. Studiemiddag "Het roomse rood"

De afgelopen jaren zijn twee succesvolle biografieën verschenen over twee kardinalen: de Nederlandse kardinaal Ad Simonis (door Ton Crijnen) en de Belgische kardinaal Godfried Danneels (door Karim Schelkens en Jürgen Mettepenningen). Zie voor een bespreking van het boek over kardinaal Simonis, *Kardinaal Ad Simonis, kerkleider in de branding: SamenKerk* 2015 nr. 4-5 (mei/juni). LUCE/Centrum voor religieuze communicatie organiseert op 19 april in Utrecht (Nieuwegracht 61) een studiemiddag. Kerkhistoricus Ton van Schaik (die een biografie over kardinaal Alfrink heeft geschreven) zal beide boeken kritisch tegen het licht houden. Ton Crijnen en Karim Schelkens reageren. Welke impact hadden deze kardinalen op de wereldkerk? En hoe groot waren invloed en betrokkenheid van Nederland op België en andersom? De kosten bedragen € 25. Inschrijving: www.luce-crc.nl >

2

< 2. Kustersdag 2016: De deur staat open

Drie jaar geleden namen de bisschoppen het initiatief om de 'kustersdag' te organiseren. Als blijk van waardering voor de inzet en als impuls en inspiratie voor het kusterswerk. De kusters hebben een uitnodiging ontvangen om op 27 februari a.s. hieraan deel te nemen. Binnen de plaatselijke geloofsgemeenschappen speelt de koster een belangrijke rol. Hoewel de koster vaak niet op de voorgrond treedt, is hij of zij toch bij ongeveer alles wat er in het kerkgebouw gebeurt aanwezig. De koster is veelal als eerste in het kerkgebouw aanwezig en gaat na afloop weer als laatste weg om het gebouw af te sluiten. De koster zet letterlijk de deuren open, zodat we Gods barmhartigheid kunnen vieren en beleven. De kustersdag valt dit keer binnen het Jaar van de Barmhartigheid. Vandaar het hoofdthema van deze kustersdag: "De deur staat open!" In het middagprogramma is o.a. een workshop opgenomen waarin de deelnemers worden meegenomen in de wereld van het gieten en luiden van klokken. De dag wordt geopend met een Eucharistieviering en er is veel ruimte voor ontmoeting en informeel contact met de bisschoppen. Een ervaring van vorig jaar: "Aanvallig ging ik naar de kustersdag voor de gezelligheid, maar ik heb toch meer inspiratie opgedaan dan verwacht." Het belooft weer een inspirerende dag te worden! >

3

< 3. Tweeluik over paus Franciscus

Op 13 maart a.s. is het drie jaar geleden dat paus Franciscus verkozen werd tot Bisschop van Rome. Een paus met een mondiale impact; een populaire paus, ook in Nederland. Wat wil hij, wie is hij? Zeker in het Jaar van de Barmhartigheid is het goed om deze paus te bestuderen. LUCE/Centrum voor religieuze communicatie organiseert in Utrecht (Nieuwegracht 61) een tweeluik. De eerste bijeenkomst (9 maart) gaat over paus Franciscus en barmhartigheid: de eerste spreker, Christiaan van der Heijden, gaat in op de publieke optredens van de paus vanuit de grondhouding van barmhartigheid van de paus; prof. Adelbert Denaux spreekt over het Jaar van de Barmhartigheid in het licht van het Lucasevangelie. Stefan Waanders spreekt op de tweede bijeenkomst (16 maart) over de invloed van het denken van de theoloog Romano Guardini op de encycliek 'Laudato si' van juni vorig jaar; prof. Eduard Kimman sj zal spreken over de encycliek en de Ignatiaanse spiritualiteit. De kosten bedragen € 25 per bijeenkomst. Inschrijving: www.luce-crc.nl >

4

< 4. Symposium Erasmus Oecumenicus

In het kader van Refo500 organiseert de Katholieke Vereniging voor Oecumene op 14 maart een symposium over Erasmus in Museum Gouda. In 2016 is het 500 jaar geleden dat Erasmus zijn *Novum Instrumentum*, de uitgave van het Nieuwe Testament in het Grieks, uitbracht. In 2016 zal de betekenis hiervan door verschillende projectpartners in Refo500 voor het voetlicht worden gebracht. Ook de tentoonstelling over Erasmus in het Gouds Museum (6 februari - 26 juni 2016) zal er uitvoerig aandacht aan besteden. Het symposium wil inzicht geven in de bijzondere rol die Erasmus in de 16e eeuw in de aanloop naar de Reformatie heeft gespeeld alsook in het beeld dat nadien bij katholieken, protestanten en humanisten over Erasmus is ontstaan. Het symposium besluit met een inleiding over Erasmus als inspiratiebron voor geestelijke vrijheid en vernieuwing in onze tijd. U kunt zich aanmelden voor dit symposium via de website www.oecumene.nl. Deelname voor de hele dag kost € 45, en is inclusief consumpties, lunch en bezoek aan de tentoonstelling. Het aantal plaatsen is beperkt. >

> 5. Videokanaal 'Katholiek leven'

De Nederlandse bisschoppen hebben een videokanaal op YouTube. De naam van het videokanaal is *Katholiek Leven*. Abonneren kan via YouTube en via de Facebook-pagina katholieklevennl. Ook

wordt een bijbehorende website KatholiekLeven.nl gelanceerd. Daar worden wekelijks nieuwe items geplaatst, zowel filmpjes als foto's. De thema's die behandeld worden: geloofsportretten in de serie 'Ik Geloof', items over de Bijbel in 'De Boodschap' en filmpjes over het Heilig Jaar van de Barmhartigheid. In de loop van de tijd worden nog meer rubrieken toegevoegd. De (nieuwe) media zijn van belang bij het in beeld brengen van de actuele relevantie van geloof voor het leven van alledag. Namens de Bisschoppenconferentie laat kardinaal Eijk weten: "Door middel van het nieuwe videokanaal 'Katholiek Leven' wil de Katholieke Kerk in Nederland laten zien hoe we ons dagelijks leven vorm kunnen geven vanuit geloof, hoop en liefde." >

> 6. Tweedaagse ter voorbereiding op Pasen

Kent u ook van die momenten en ontmoetingen waarvan je achteraf zegt: die waren heel belangrijk voor me? Momenten van vreugde of moeite waarvan je achteraf zou mogen zeggen: hier mag ik - aarzelend of bijna zeker - de Geest van God aan verbinden. Ga naar zo'n moment op zoek tijdens de voorbereidingsbijeenkomsten op Pasen in het Kruispunt in Hoofddorp, aan de hand van een van de mooiste liturgieën van ons geloof, de Paaswake. De begeleiding is in handen van pastoor Kees van Lent en pastor/theoloog Chris 't Manneltje. Hartelijk welkom op de zaterdagen 5 en 12 maart van 10.00 tot 14.30 uur in het Fundament, Kruisweg 1071 in Hoofddorp. Kosten € 12,50 per dag inclusief de brochure 'Naar het hart van het geloof'. Zelf brood e.d. meenemen, voor soep, koffie en thee wordt gezorgd. Graag tijdig aanmelden via: info@boekwinkelhetkruispunt.nl >

> 7. Stille Omgang 2016: 12 maart

Amsterdam wordt ook wel 'Mirakelstad' genoemd. Deze kwalificatie ontleent Amsterdam aan het feit dat het een eeuwenoude bedevaartsplaats is, waar al sinds de Middeleeuwen een wonder of mirakel wordt geëerd. Deze verering leeft nog steeds en heeft sinds het einde van de 19e eeuw vooral gestalte gekregen via de jaarlijkse Stille Omgang. Duizenden gelovigen uit het hele land nemen er aan deel. Uit een aantal plaatsen in ons bisdom wordt te voet naar Amsterdam gepelgrimeerd. De Stille Omgang vindt dit jaar plaats in de nacht van zaterdag 12 maart op zondag 13 maart. >

> 8. Jongerenprogramma Stille Omgang 2016: ZIEN

Zaterdagavond 12 maart 2016 vindt het jongerenprogramma van de Stille Omgang (SO) plaats in de Mozes en Aäronkerk aan het Waterlooplein. Het thema van dit jaar is 'ZIEN'. Elkaar zien, gezien worden, hoe zien wij de ander in deze tijd? Het jongerenprogramma heeft dit jaar het karakter van een 'avond van barmhartigheid'. Er is ruimte voor stilte, gebed en aanbidding met mogelijkheid tot het ontvangen van het sacrament van boete en verzoening. Parallel aan het hoofdprogramma kun je je laten inspireren op andere manieren. Twee sprekers vertellen in korte seminars hun verhaal over 'Zien'. Echt gezien worden kan diepe indruk maken, niet gezien worden ook. Er vindt ook een workshop plaats rond dit thema. Halverwege de avond vieren we samen de Heilige Mis en tot slot lopen we de Stille Omgang door de straten van Amsterdam. Locatie: Waterlooplein 207 te Amsterdam. De Mozes en Aäronkerk (Sant'Egidio), entree € 8,- p.p., tijd: 19.30 - 00.30 uur. Meer info op www.so16.nl en www.facebook.com/StilleOmgang. Aanmelding gewenst via aanmelding@stille-omgang.nl >

> 9. Museum Vaals naarstig op zoek naar nieuwe museumruimte

Museum Vaals, het religieus museum dat bekend is van zijn actie "Red Jezus van de afvalhoop", is op zoek naar een nieuwe locatie in een kerkgebouw of klein klooster. De collectie, die voor het huidige gebouw te groot is geworden, bestaat uit ruim 500 grote kerk- en kloosterbeelden en een omvangrijke verzameling devotionalia ontvangen door voormelde actie. Het wordt voor de stichting een spannend jaar omdat zij halverwege dit jaar ook de opslagruimte moet verlaten. Ondanks een aantal aanbiedingen, is de stichting nog steeds geïnteresseerd in tips voor een passende locatie waar een mooi groot nieuw religieus museum geopend kan worden. Meer info en tips via www.museumvaals.nl. >

> 10. Passieconcert Kathedraal

Op Palmzondag 20 maart a.s. vindt in de Kathedraal het traditionele Passieconcert plaats. Dit jaar zal dit muzikaal verzorgd worden door de Bavocantorij en Capella Puellarum van het Kathedrale Koor. Zij zingen o.a. het 'Jesu Meine Freude' van J.S. Bach en het 'Stabat Mater' van Pergolesi. Het concert begint om 15.00 uur. Voor verdere informatie zie www.bavoconcert.nl <

5

<

6

<

7

<

8

<

9

<

10

<

VREEKER BEGRAAFPLAATSSERVICE

www.begraafplaatservice.nl

Padverhardingen
Groenbeheer
Boomverzorging
Beschoeiingen en keerwanden
Oplossingen voor grondwateroverlast
Knekelputten
Grafbekisting, loopplanken en transportkar
Natuursteen, Grafmonumenten

Grafdelven
Graven ruimen
Op- en herbegraven
Grafkelders
Urnen bestemmingen
Aanleg en uitbreiding
Renovatie en herindeling
Onderhoudswerkzaamheden

De Hout 47, 1607 HB Hem
T: 0228-544484 • F: 0228-544651BETROKKEN
DUURZAAM
VERNIEUWEND

Met zorg betrokken

UITVAARTVERZORGING
A. DE JONGsinds 1966 een vertrouwd gezicht
voor een uitvaart vanuit het bisdom

persoonlijke begeleiding vanuit een familiebedrijf

Alle persoonlijke en rituele wensen zijn mogelijk

voor vrijblijvende inlichtingen: tel.: (020) 676 13 37
Cliostraat 42, 1077 KJ Amsterdam, dejong@uitvaart.nl
www.uitvaartcentrum.amsterdamDENK JE
EROVER
PRIESTER TE
WORDEN?Kijk eens op www.tiltenberg.org
of kom langs op De Tiltenberg!Grootseminarie St. Willibrord
Zilkerduinweg 375
2114 AM Vogelenzang
tel. 0252 345 345
www.tiltenberg.orgWilt u de priesteropleiding steunen?
Uw gift is zeer welkom op rek.nr.
NL64 INGB 000 000 5464
t.n.v. Het Grootseminarie

DE TILTENBERG

Vastenactie
helpt
in
Oeganda

Langdurige droogte gevolgd door overvloedige regenval, laat de oogsten in Noord-oost Oeganda mislukken. Mensen lijden daardoor honger. Boer Gabriel leerde nieuwe landbouw- en irrigatie-technieken. Zijn gezin heeft nu voldoende te eten.

Help mee, zodat we meer boeren
op weg kunnen helpen!

Meer weten?

Kijk naar de film over Gabriel en de andere boeren in het Katakwidistrict op onze website:
www.vastenactie.nl/projecten/oeganda

IBAN: NL21 INGB 000 000 5850

Even minderen voor een ander

VASTENACTIE

Ruijs de Beerenbrouck, eerste katholieke premier van Nederland

Dit jaar is op de televisie een dramaserie te verwachten over Ruud Lubbers, *Het land van Lubbers*. Hij was de laatste katholieke minister-president van ons land; jhr. Charles Ruijs de Beerenbrouck (1873-1936) de eerste. In het voetspoor van zijn vader werd Ruijs de Beerenbrouck (verder: Ruijs) lid van de Gemeenteraad van Maastricht, lid van de Tweede Kamer (later ook voorzitter) en gouverneur van Limburg. Deze laatste functie was slechts van korte duur (enkele maanden), want in september 1918 werd hij onverwachts minister-president. De leider van de katholieke fractie in de Tweede Kamer, de priester Mgr. W.H. Nolens, kon geen premier worden. Dat zou koningin Wilhelmina zeker niet getolereerd hebben. Tot 1933 leidde Ruijs drie kabinetten. Over deze katholieke politicus schreef Frans Verhagen een mooie biografie, een herwaardering van deze katholieke voorman. Als het grote publiek naar belangrijke premiers zal worden gevraagd, is de kans klein dat ze Ruijs zullen noemen. Toch is onder zijn kabinetten veel tot stand gebracht. Enkele weken na zijn aantreden kreeg hij te maken met de mislukte revolutie van de socialistische voorman Jelle Troelstra (november 1918). Maar belangrijker, in zijn eerste kabinet legde hij de fundamenten voor onze huidige verzorgingsstaat. Het was "een katholieke visie op sociaal beleid, [die] zou worden uitgevoerd onder leiding van katholieke ministers." (pag. 139). Verder kwam de Onderwijswet (waarin de gelijke financiering van openbaar en bijzonder onderwijs werd geregeld), het algemeen vrouwenkiesrecht (ingevoerd in 1922) enz. Zijn inzet op het sociale vlak gaf hem zelfs de bijnaam 'de rode jonker'. Verhagen laat zien dat hierdoor de katholieke arbeiders katholiek bleven en niet socialistisch werden. Ook is Ruijs verantwoordelijk voor het samenbrengen van de katholieke kiesverenigingen in de brede volkspartij Rooms-Katholieke Staatspartij (RKSP), voorloper van de KVP en het CDA. In 1933 nam de protestante Hendrik Colijn het roer over. Bij zijn overlijden in 1936 bleek de grote bijdrage van Ruijs aan de katholieke emancipatie. Hij was niet alleen de eerste katholieke premier van Nederland, hij had de interne eenheid van de katholieke zuil versterkt. Daar profiteerden ze politiek nog lang van met de KVP en het CDA in het politieke midden (en dus de politieke macht tot aan 1994).

Bijzonder is nog te vermelden de band van Ruijs met de Abdij van Egmond. Na de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) had hij zich ingezet voor de heroprichting van deze abdij, welke in 1537 tijdens de Reformatie was verwoest. Zo zamelde hij geld in voor de aankoop van de voormalige kloosterterreinen. In 1935 werd de huidige abdij gebouwd en werd een nieuwe klooster-gemeenschap gesticht.

Dit boek zal vast een plekje vinden in hun kloosterbibliotheek. Maar het is ook goed als er meerdere exemplaren aanwezig zullen zijn in de bibliotheek van ons seminarie. Door dit boek krijgt de lezer een goed beeld van de betekenis van de politieke bijdragen van Nederlandse katholieken aan de Nederlandse samenleving in de twintigste eeuw. Want van Ruijs tot aan Lubbers, van 1918 tot aan 1994, hebben katholieke, christelijke politici op het hoogste politieke niveau leiding gegeven aan ons land. Uiteraard geeft het boek ook een inkijkje in de persoon van Ruijs ('in veel opzichten een onaangenaam mens, egocentrisch en zelfzuchtig', aldus de auteur), zijn betrokkenheid bij Sobriëtas (de katholieke antidrankvereniging) en de relatie met het Nederlandse episcopaat (niet altijd op één lijn).

Toen de katholieken Nederland veroverden. Charles Ruijs de Beerenbrouck 1873-1936 |
F. Verhagen | ISBN 978 90 95 3657 0 | www.uitgeverijboom.nl | € 29,90

Jhr. Charles Ruijs de Beerenbrouck in gesprek met Mgr. J.D.J. Aengenent, Bisschop van Haarlem van 1928 t/m 1935

Monumentenwacht Noord-Holland

Bouwkundige inspecties en adviezen aan particulieren, ondernemingen, stichtingen en overheden over monumentale gebouwen in Noord-Holland

- Beoordeling van offertes en prijsopgaven
- Bereikbaarheids- en veiligheidsplannen

info@monumentenwachtnoordholland.nl
www.monumentenwachtnoordholland.nl

T: 075 6474588
F: 075 6474593
Veerdijk 32, 1531 MS Wormer
Postbus 79, 1520 AB Wormerveer

WJD 2016

**NOG 170 DAGEN
TOT KRAKAU**

DARE2 SHARE!

MAAK GEBRUIK VAN VROEGBOEKKORTING WERELDJONGERENDAGEN

Schrijf je in vóór 9 mei 2016 en maak gebruik van de vroegboekkorting. Hierdoor betaal je voor de reis € 685,-. Ná 9 mei 2016 betaal je € 765,-. De reissom is inclusief € 100,- sponsoring van bisschop Punt en hulpbisschop Hendriks voor de jongeren uit bisdom Haarlem-Amsterdam. Je kunt je uiterlijk inschrijven t/m 5 juni 2016 via de website: www.vnb.nl (reisnummer PO1684).

SPAREN VOOR DE REIS?

Kijk op www.jongekerk.nl om je aan te sluiten bij leuke sponsor- en spaaracties of subsidiemogelijkheden.

FIETSTOCHT NAAR KRAKAU

Ben je sportief aangelegd en wil je de WJD graag met je eigen fiets bezoeken? Ga mee met de fietspelgrimage! Onderweg bezoek je bijzondere plaatsen zoals de historische steden Dresden en Wroclaw, bedevaartsoord Czestochowa, het voormalig concentratiekamp Auschwitz en Wadowice, geboorteplaats van H. Johannes Paulus II. De totale fietstocht bedraagt ruim 1.400 km.

Van 10 t/m 25 juli ben je onderweg, vanaf 25 juli barst het WJD-programma los in Krakau. Op 1 augustus reis je weer terug naar Nederland per nachtbus. De prijs van de reis is € 799 per persoon (incl. € 100 subsidie Bisdom Haarlem-Amsterdam). Schrijf je in vóór 15 februari!

Voor meer info neem contact op met Vader Johannes (kapelaanjohannes@gmail.com) of Wil van Erp (w.erp@planet.nl)

VAN
ALLE
KANTEN

EERSTE LOCATIES BIJEENKOMSTEN WJD BEKEND

De locaties van de grote samenkomsten zijn bekend! De openingsmis zal in het Bloniapark zijn (zie foto), vlakbij het centrum van Krakau. De avondwake en de slotmis zullen ongeveer 13 kilometer richting het zuidoosten van Krakau plaatsvinden in de buurt van Wiliecza.

AERNOUD VERTELT OVER DE WJD!

"Het is zo'n grote ervaring. Die ga je niet ergens anders op die manier meemaken!"

CHECK DE VIDEO OP: WWW.JONGEKERK.NL/MUZIEK-VIDEO

SAVE THE DATE!

20 maart 2016 wordt wereldwijd de 31^e WereldjongerenDAG georganiseerd. Het jongerenplatform van het bisdom organiseert voor jou een speciaal programma waar ruimte is voor ontmoeting, creativiteit, verdieping en actie. Ook zal deze WJDag in het teken staan van de komende Wereldjongerendagen.

Voor meer info ga naar www.jongekerk.nl.

HA!

JONG BISDOM
HAARLEM-
AMSTERDAM